

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
« ____ » _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____
« ____ » _____ 2023р.

ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО РЕГІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНІХ
ПРОМИСЛІВ). РОЗРОБКА РОБОЧОГО ЗОШИТА

Кваліфікаційна робота студентки
групи ДВП м-22
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Вражої Олександрі Ігорівни

Керівник кандидат педагогічних наук,
доцент Кулінка Ю.С.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

Кривий Ріг – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО РЕГІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	7
1.1. Інтереси особистості як предмет наукового пошуку.....	7
1.2 Сутність і зміст поняття «регіональна культура» у науковій літературі.....	14
1.3. Вивчення проблеми виховання інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку.....	21
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО РЕГІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	28
2.1. Педагогічні можливості використання народних художніх промислів в роботі з дошкільниками з метою виховання у них інтересу до регіональної культури.....	28
2.2. Методика виховання інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку при ознайомленні їх з петриківським розписом.....	36
2.3. Презентація робочого зошита з петриківського розпису для дітей старшого дошкільного віку.....	43
Висновки до розділу 2.....	50
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	54
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розбудова України створює сприятливі умови для відродження національно-патріотичних почуттів у підростаючого покоління. У пошуках системи національної освіти на перший план висуваються гуманістичні ідеї та орієнтири, що ґрунтуються на повазі до особистості дитини, турботі про її розвиток. На сучасному етапі розвитку вітчизняної педагогічної науки увагу дослідників привертає процес формування етнічносвідомої особистості.

У Законі України «Про дошкільну освіту» одним з основних завдань всебічного розвитку особистості дошкільників визначено: «виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей Українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля» [17].

Відповідно у Базовому компоненті дошкільної освіти (БКДО) акцентовано увагу на потребі в повсякчасному дотриманні й практичній реалізації принципів народності, регіональності, природовідповідності, культуровідповідності, етнізації, а у варіативній частині БКДО «враховано і відображено у змісті освіти регіональні, етносоціокультурні та індивідуальні особливості розвитку дошкільника» [3, с. 13].

Відповідно, у складних умовах розвитку і виховання підростаючого покоління питання формування інтересу до регіональної культури є дуже гострим. Етнічна основа – це стрижень, на який повинен нанизуватися будь-який прояв людської життєдіяльності. Без таких норм, як національна гордість, любов до Батьківщини, радість, що переживається під час сприймання об'єктів національної культури, інтереси національного розвитку та інтереси свого народу взагалі та регіональної культури зокрема, сучасне суспільство не може існувати та розвиватися.

Національне почуття – це похідне від національної самосвідомості почуття стійкої прив'язаності до своєї нації, до традицій, звичаїв, культури, побуту, національних духовних цінностей (Н. Лисенко). Національне почуття з'являється у процесі спільної життєдіяльності представників етносу, що спілкуються за допомогою однієї мови, дотримуються схожого способу життя, займають спільну територію. Процес національного виховання передбачає оновлення життя і помислів вихованців вищими смислами в їх ставленні до національної і світової морально-етичної спадщини, історії України, культури, віри, пошуків морального ідеалу, змісту життя людей.

Питання регіональної культури є одними з найбільш значущих у науковому колі і досліджувалися В. Бойченко [7], Ю. Москвичова [38], І. Мурзіна [39] та ін.). До науковців, які активно досліджували проблему використання потенціалу етнопедagogіки у вихованні молоді належать Н. Гавриш [10], С. Русова [48], Л. Скоропад [49] та ін. Доволі багато педагогів розглядали регіональну культуру як модель життя та об'єкт культурного простору, у який з моменту народження включається людина, що проживає на території означеного регіону (Л. Калуська [18], В. Лаппо [27], С. Матвієнко [35], М. Островська [42], Н. Охріменко [43] та ін.), проте для педагогічної практики такі питання залишаються відкритими.

Недостатня кількість методичної літератури, неготовність вихователів, педагогів та батьківської громади до вирішення проблеми виховання інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку при ознайомленні з художніми промислами зумовили вибір теми дослідження «Виховання інтересу до регіональної культури в дітей старшого дошкільного віку (на матеріалі художніх промислів). Розробка робочого зошита».

Мета дослідження – розробка та обґрунтування методика виховання інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку при вивченні народних художніх промислів.

Завдання дослідження:

1. Обґрунтувати наукові підходи до дослідження феномену інтересу.

2. Визначити сутність і зміст поняття «регіональна культура» у науковій літературі.
3. Розглянути педагогічні можливості використання народних художніх промислів в роботі з дошкільниками з метою виховання у них інтересу до регіональної культури.
4. Описати методику виховання інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку при ознайомленні їх з петриківським розписом та презентувати робочий зошит «Петриківський дивограй» для занять у старшій групі.

Об'єкт дослідження – процес виховання інтересу до регіональної культури дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – виховання інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку при вивченні художніх промислів.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз психологічної, педагогічної та методичної літератури, нормативної документації; *емпіричні* – спостереження за освітнім процесом, вивчення передового педагогічного досвіду, анкетування, бесіди, кількісний та якісний аналіз результатів дослідження.

Практична значущість роботи полягає в тому, що матеріали, представлені в роботі, можуть бути використані вихователями закладів дошкільної освіти в їхній практичній діяльності при ознайомленні дітей дошкільного віку з художніми промислами, а саме петриківським розписом.

Апробація. Теоретичні аспекти кваліфікаційної роботи викладено у збірнику наукових праць кафедри дошкільної освіти Криворізького державного педагогічного університету за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Дошкільна освіта : проблеми, пошуки, інновації» (11-12 травня 2023 р.). Основні положення магістерської роботи були викладені у статті «Теоретичний аспект формування інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку» (2023) [9].

Також матеріали дослідження апробувалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти «Дизайн-освіта у професійній підготовці майбутніх фахівців» 26 жовтня 2023 року, м. Полтава, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. Доповідь «Педагогічні можливості використання народних художніх промислів в роботі з дошкільниками з метою виховання у них інтересу до регіональної культури»

Структура роботи: Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО РЕГІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Інтереси особистості як предмет наукового пошуку

Питання розвитку особистості привертають увагу дослідників, адже на сучасному етапі державотворення особливо важливим є виховання підростаючого покоління з урахуванням особистісно-орієнтованого підходу. Дошкільне дитинство є тим важливим етапом розвитку, де закладаються основи пізнавальної, чуттєвої, творчої, мисленнєвої сфер, формуються такі якості особистості як: доброта, щирість, чесність, відповідальність, активність, виробляється інтерес до різних видів діяльності.

Наукове вивчення феномену «інтересу» здійснюється у контексті філософських, соціологічних, психологічних та педагогічних підходів. Представники сучасної філософської думки (В. Андрущенко, І. Бойко, Г. Гак та ін.), соціології (Н. Крилова, О. Семашко, К. Соколов та ін.) розглядають інтерес як увагу особистості на певний суб'єкт, проте єдиної думки немає.

Так, у філософському словнику поняття інтересу визначається як «відношення суб'єкта до відповідних умов існування та його розвитку. Виражається це у прагненні створювати і використовувати певні умови» [53, с. 168]. У цьому випадку інтерес є важливим для індивіда, колективу чи групи тощо, адже є породженням соціальних умов, що впливають на волю, бажання та діяльність людей.

Філософські вчення розглядають інтерес як сутнісну характеристику особистості, що характеризується складною внутрішньою структурою. При цьому об'єктивна сторона розкривається через виражені зв'язки у його структурі, а суб'єктивна – як сукупність ідеальних частин діяльності [53, с. 168]. Проте більшість дослідників потрактовують «інтерес» як

допитливість та бажання дізнатися нове чи приймати участь у чомусь або ж якість, що збуджує чи викликає цікавість [53].

Так, І. Карабаєва, ґрунтуючись на вченні Д. Пісарєва, стверджує, що інтерес з методологічної точки зору може розглядатися у трьох аспектах: 1) як визначення характерних рис та місця інтересу в освітньому процесі; 2) як співвідношення понять «інтересу» та «потреби»; 3) як умови формування інтересу. На її думку, інтерес може мати вагомий вплив на педагогічний процес як емоційна спрямованість на певний предмет [19].

Психологи (Г. Костюк [15], Н. Морозова [24], С. Рубінштейн [54]) пов'язують інтерес з потребами. Вважають, що він ґрунтується на емоційних та вольових процесах. На думку педагогів, інтерес є проявом матеріальних і духовних потреб особистості та відіграє важливу роль у різних сферах її діяльності, зокрема у виборі та вчинках (Т. Головань[12], Г. Коберник [22], В. Лозова [30]). Інтереси, поруч з потребами, виступають як сили, що спонукають особистість до дії, формують її поведінку та впливають на вибір.

Відповідно до доступної інформації та джерел її отримання, формуються пізнавальні інтереси та моральні установки дитини, що в конкретних умовах виступають як мотивація до певної поведінки (В. Котирло [54], С. Кулачківська [54], С. Ладивір [54]). Пізнавальні потреби, що відповідають сфері інтересу, стимулюють особистість до пошуку засобів для їхнього задоволення, сприяють активності в здобутті знань та розширенню світогляду (Г. Костюк, В. Лозова). Визначено, що активність дитини виступає як прояв зацікавленості та сприяє формуванню кола інтересів. Інтереси розвиваються та поглиблюються відповідно до вікових можливостей сприйняття навколишньої дійсності (Н. Бібік [5], Т. Дуткевич [15]).

З педагогічної точки зору С. Гончаренко трактує зміст інтересу як форму прояву пізнавальної потреби, що сприяє спрямованості особистості на усвідомлення мети діяльності, забезпечує ознайомлення з новими фактами, більш повне й глибоке відображення дійсності. «При наявності інтересу знання засвоюються ґрунтовно, міцно; при відсутності інтересу навчальний

матеріал засвоюється важко, часто формально, не знаходить застосування в житті, легко й швидко забувається» [13, с. 147–148].

Послугуючись активністю дітей, дослідники Н. Бібік [5], О. Савченко [51], Н. Скрипченко [15] наголошують про важливість у розвитку особистості саме пізнавального інтересу. Увага науковці зосереджена на обґрунтуванні інтересу як «устремління», «ставлення». «спрямованості» та «переживання». Тобто інтерес розглядається як рушійна сила поведінки особистості.

Інтерес у психологічних дослідженнях класифікується за різними ознаками, так як є проміжним у системі домінуючих потреб та мотивів особистості. Виникає інтерес на основі пізнавальних бажань до певної сфери діяльності та в процесі розвитку характеризується стійкою потребою до активного становлення до предмету діяльності, визначається у схильності до дії.

Також слід відмітити, що психологами феномен «інтерес» розглядається з акцентом на ту чи іншу ознаку. Так, М. Ігнатенко [15], І. Харламова [15] трактують інтерес як компонент пізнавальної діяльності; Т. Головань [12] та В. Лозова [30] характеризують його як рису особистості, а Н. Бібік, [5], О. Коберник та Г. Коберник [21] – як ознаку пізнавальної діяльності та готовність дитини до пізнання зовнішнього та внутрішнього світу.

Дослідниками доведено, що пізнавальна потреба є джерелом пізнавального інтересу. Процес задоволення такої потреби відбувається під час пошуку, орієнтований на виявлення чи відкриття невідомого і може зникнути тоді, коли проблема вже вирішена. Тобто, пізнавальний інтерес завершує процес розуміння.

Підтримуємо думку вчених, адже дитина завжди активна під час вивчення нового й цікавого матеріалу, усвідомлює свої дії, проявляє велике бажання виконувати цікаві завдання, здатна до пізнання, розуміння та дії. Саме від такого процесу переживання ситуації дитина дістає задоволення, переживає ситуацію успіху, що є важливим для її подальшого розвитку та є характерним «стрибком» для продовження процесу пізнання.

Г. Костюк стверджує, що саме «спалах інтересу» викликає у дитини позитивні емоції та сприяє її інтелектуальному розвитку [24]. На його думку, змістові, мотиваційні та операційні ознаки пізнавального інтересу формують структурні компоненти пізнавальної діяльності, включаючи способи дій та систему знань.

Науковцями інтереси розрізняють за предметною спрямованістю на пізнавальні, професійні, наукові тощо, за дієвістю – активні та пізнавальні; за широтою – обмежені та різносторонні; за глибиною – поверхові та глибокі; за ступенем стійкості – нестійка та стійкі.

Важливою характеристикою пізнавального інтересу є «самоактивність», що проявляється у двох видах:

- *пасивний інтерес* – характеризується зацікавленістю людини і залежить від її вражень;

- *активний інтерес* – проявляється у самостійній праці та отриманні відповідної насолоди від пошуку істини.

Розрізняють також зовнішній та внутрішній інтереси. Так, *зовнішній інтерес* виявляється у зацікавленості до об'єкта, певної речі чи дії, що може виникати внаслідок взаємодії цього об'єкта з різними зовнішніми факторами. Наприклад, зацікавленість у вивченні декоративного розпису може впливати з можливостей до отримання матеріального достатку, що забезпечується наявністю певних умінь. *Внутрішній інтерес* представляє собою зацікавленість об'єктом, річчю або певною дією, що базується на внутрішньому прагненні для «власної користі» від наявності даного об'єкту. Наприклад, інтерес виникає як внутрішній прояв, якщо людина цікавиться вивченням малювання просто з естетичного задоволення.

Також виділяють матеріальні і духовні потреби, що можуть складати матеріальні та духовні інтереси.

Матеріальні інтереси є провідною умовою для розвитку матеріального та технічного прогресу, оскільки вони проявляються у прагненні здобути матеріальне благополуччя. Це можуть бути певні зручності у вигляді,

наприклад, побутової, аудіо- та відеотехніки, машин і механізмів, спрямованих на полегшення праці та підвищення рівня безпеки життя, що забезпечує комфорт. Очевидно, що не кожна особа, враховуючи свої матеріальні інтереси, вибирає шлях конструктора, будівельника чи дизайнера, що виготовляє власний брендовий одяг. Багато людей прагнуть не лише задовольнити матеріальні потреби, але й збільшити свій дохід, здобуваючи гроші на власне забезпечення. У таких випадках виникає бажання заробляти гроші, що призводить до формування матеріального інтересу, який може витіснити когнітивний аспект діяльності. Це може призводити до вузького спектру інтересів особистості. Однак, коли людина здатна виявляти інтереси, що виходять за межі суто матеріальних, це сприяє особистісному розвитку, зокрема формуванню духовних інтересів. В цьому контексті говорять про широкий спектр інтересів.

На відміну від матеріальних, *духовні інтереси* мають більш віддалені та перспективні цілі. Духовні інтереси сприяють поліпшенню власної майстерності та віртуозності в певних видах діяльності. У цьому випадку, інтерес розглядається не як засіб для забезпечення життя, а як засіб виявлення власних талантів і здібностей – можливість проявити себе через працю. Духовні інтереси розширюють горизонти особистісного розвитку, оскільки людина прагне пізнати саму себе та оточуючий світ.

Так, А. Смолюк наголошує на важливості формування духовних інтересів саме в період дошкільного дитинства, поділяючи їх на три групи: інтелектуальні, розважальні, синтетичні. До *першої групи* входять інтереси до освіти та самоосвіти, потяг до творчості в мистецтві чи техніці. До *другої* – власне інтереси до спорту, танців, розваг, колекціонування, відвідування театру чи подорожування. *Третя група* об'єднує в собі інтереси, що викликані зовнішніми факторами, впливом соціуму на особистість. В цю групу входять інтереси до трендів, розрекламованих товарів чи послуг тощо [50, с. 33].

Зрозуміло, що духовні інтереси об'єднують у собі певні моральні еталони для досягнення культури власного народу у різних її проявах. Тому не

випадково, формування духовних інтересів у дітей дошкільного віку є важливим для формування духовного світогляду, розвитку відповідної системи цінностей, відповідно до вікової періодизації дошкільного дитинства. Розвиток духовних інтересів покликаний формувати у дитини дошкільного віку любов до рідного краю, народних традицій, сімейних цінностей тощо. Такий підхід до розуміння інтересу сприятиме розумінню дитиною себе як частини соціуму.

Доведено, що структура інтересу розглядається як система складових частин, що визначають його характер і організацію. Інтерес як емоційно забарвлений стан, спрямований на певний об'єкт або діяльність, включає наступні компоненти:

- *об'єкт інтересу* – це те, що викликає інтерес, наприклад конкретний предмет, діяльність, тема або ідея;

- *емоційний компонент*: інтерес завжди супроводжується емоційними переживаннями. людина відчуває задоволення, захоплення, радість або інші емоції, пов'язані з об'єктом інтересу;

- *мотиваційний аспект* – інтерес має мотивуючий вплив, адже людина, яка чимось цікавиться, має бажання досліджувати, вивчати або займатися обраним об'єктом;

- *когнітивна складова* – інтерес часто супроводжується активністю розуму, адже людина прагне здобути нові знання, розвинути вміння або розширити свої здібності;

- *часовий аспект* – інтерес може бути тимчасовим або довготривалим, з часом залишаючись стійким;

- *особистісний аспект*: інтерес – це явище індивідуальне і відображає особистісні особливості кожної людини. Доведено, що те, що цікавить одну особу, може не викликати інтересу у іншій.

Таким чином, структура інтересу є динамічною, і вона може змінюватися від людини до людини та в різні періоди життя.

Дослідники І. Карабаєва [19], В. Лозова [30] обґрунтовують інтерес як потужний механізм для здобуття нових знань, характеризуючи це через певні ключові аспекти:

- інтерес стимулює дітей вивчати новий матеріал або досліджувати нові сфери. Досліджуючи нове, дитина прикладає багато зусиль для розуміння та опанування цієї діяльності;
- інтерес до певної теми веде до глибшого розуміння її змісту. Особливість цікавості полягає в тому, що людина прагне не лише отримати поверхневі знання, а й зрозуміти сутність і взаємозв'язки в обраній галузі;
- інтерес викликає бажання активно взаємодіяти з інформацією;
- інтерес сприяє формуванню навичок самонавчання;
- зацікавленість у пошуку «нових відкриттів», що сприяє розвитку критичного мислення та творчих здібностей.

Зрозуміло, що інтерес виступає як ключовий чинник, що активізує навчання та сприяє глибшому розумінню та засвоєнню нових знань.

Отже, інтерес – це характерний стан особистості, що виявляється в бажанні отримати задоволення від вивчення, дослідження або занять чимось конкретним. Це внутрішня мотивація, яка підштовхує особу активно взаємодіяти з оточуючим світом. Інтерес відображає ступінь зацікавленості і радості, що відчуває особа в процесі спілкування за певною діяльністю, предметом або темою.

Інтерес може бути спрямованим на різноманітні сфери життя, включаючи навчання, творчість, спорт, науку або будь-яку іншу діяльність. Важливою особливістю інтересу є те, що він може виникати із задоволення, інтриги, цікавості або власного внутрішнього бажання розширити знання чи навички. Інтерес часто виступає як сильний каталізатор для самовдосконалення та розвитку, мотивуючи дитину вдосконалюватися в певній сфері або глибше досліджувати конкретні аспекти свого оточення.

1.2 Сутність і зміст поняття «регіональна культура» у науковій літературі

Формування інтересів дітей дошкільного віку до народних традицій та надбань регламентовано певними нормативними документами. Так, у Базовому компоненті дошкільної освіти (БКДО) [3], програмах «Соняшник», «Впевнений старт», «Дитина» [47] окреслено стратегічні завдання національно-патріотичного виховання дошкільників та розвитку у них загальнолюдських цінностей. У БКДО акцентується увага на залучення дошкільників до системи цінностей, традицій та культури українського народу [3]. Тому виховання інтересу дошкільників до регіональної культури є актуальним та недостатньо дослідженим аспектом.

Відповідно, важливим для нашого дослідження є розкриття таких понять як «культура» та «регіональна культура».

Сутність поняття «культура» С. Гончаренка розглядає у широкому та вузькому значенні [13]. *Культура у широкому значенні* представляє собою комплекс практичних, матеріальних і духовних досягнень суспільства. Ці досягнення відображають рівень розвитку суспільства в цілому та кожної окремої людини, реалізуючись у результаті продуктивної діяльності.

У *вузькому розумінні*, за С. Гончаренком, *культура* охоплює сферу духовного життя суспільства, включаючи систему виховання, освіти, духовне мистецтво тощо [13]. Вона визначає рівень вихованості та освіченості людей, а також ступінь засвоєння ними конкретних знань чи навичок.

На думку Ю. Шабанова [57], культура може існувати лише в поєднанні з естетичною красою, гармонією та удосконаленням, оскільки вона становить невід'ємну частину існування людини.

Науковці поділяють культуру на *духовну, матеріальну та соціальну*. *Духовна культура* базується на ідеалах, світогляді, цінностях та суспільних орієнтирах особистості, що впливають на її поведінку та творчість у практичній діяльності. Категорія *матеріальної культури* виступає як певна

взаємодія між особистістю та суспільством, що включає в себе трансформацію та втілення характеристик життєдіяльності. *Соціальна культура* ґрунтується на взаємодії та взаємозв'язках, об'єднуючи суспільні переконання та погляди, а також діяльність громадських організацій (за Ю. Шабановим [57]).

Для формування у дошкільників моральних почуттів та духовної культури слід залучати їх до невичерпної спадщини регіональної культури, що ґрунтується на народних традиціях, звичаях, природі рідного краю тощо.

Культурологічне дослідження регіонів дозволяє зрозуміти унікальність та одночасну включеність у культурний простір країни та світу, дозволяє глибше пізнати та зрозуміти народні звичай, традиції, уподобання, засоби комунікації та форми духовного освоєння світу.

Для розуміння особливостей регіональної культури виділяють етнічну, природничо-географічну, господарську структури та, що є надважливим, унікальність розвитку певних регіонів. У понятті «регіон» характеризують такі складові: 1) господарсько-економічну спільноту; 2) адміністративно-географічні одиниці; 3) історико-культурні особливості.

За визначенням Т. Анікіної, регіональна культура – це особлива спільнота, що складається з певних рівнозначних та рівноцінних елементів, яким властиві різні національні особливості та міжетнічна комунікація на певній території. Таким чином, регіональна територія виступає як інтегратор різноманітних елементів, реалізуючи концепцію полікультурної єдності. Вона слугує «адаптаційним механізмом», який об'єднує національні та етнокультурні цінності [2, с. 1].

На думку Ю. Москвичової, культура виступає як інтегруючий елемент соціального життя конкретного регіону, формуючи його як цілісну систему взаємозв'язків і визначаючи тип світосприйняття і світорозуміння. У широкому контексті вивчення культури конкретного регіону є одним із методів освоєння загальної культури країни [38, с. 47].

Вчена, посилаючись на праці І. Мурзіної [39], вказує, для формування регіональної культури на конкретній території, вона повинна пройти декілька етапів:

Перший етап включає вивчення даного географічного простору в контексті «материнської» культури.

Другий етап передбачає освоєння нової батьківщини переселення.

Третій етап визначає «зв'язок з місцем», що виявляється у способах господарювання та соціальному устрої регіону.

На четвертому етапі мешканці регіону починають сприймати його як свою батьківщину, розуміючи важливість власного внеску у культурний розвиток країни.

Такий процес формує регіональну культуру, яку можна розглядати як цілісність лише в контексті простору та часу [38, с. 48].

С. Матвієнко [35] визначає регіональну культуру як своєрідний аспект національної культури, що наслідують цілісність національних здобутків, форми і способи життя людей, адаптуючи їх до кожної конкретної території. Дослідниця розглядає регіональну культуру як модель життя, об'єкт культурного простору, в який включена людина з початку своєї життєдіяльності.

Розглядаючи особливості регіональної культури не можна обійти стороною особливості соціального досвіду, особливе місце в якому займає саме освіти.

Відповідно до висловлювань І. Печенко, організація оточення повинна сприяти розвитку інтересів дитини та усвідомленню нею своєї ідентичності, власних потреб та можливостей для їх реалізації, оскільки у дітей не завжди є можливість займатися улюбленою діяльністю самостійно [45 с. 159].

Н. Гавриш вказує на те, що саме в старшому дошкільному віці діти проявляють інтерес до минулого, теперішнього та майбутнього. Вона рекомендує використовувати різноманітні матеріали, такі як іграшки, ілюстрації та картинки, що допомагають дітям краще сприймати інформацію.

Також вона пропонує спільно з дітьми створювати макети, що відображають та розширюють їхні знання про рідний край та інші міста, а також вислуховувати розповіді дітей про міста, які вони вже відвідали [10, с. 46].

Н. Охріменко, щодо використання досвіду минулих поколінь у роботі з дошкільниками, стверджує, що при входженні дитини в соціум вона розвиває свої відносини з навколишнім оточенням переважно через сприйняття досвіду спілкування із світом, що був на момент її народження, переданого попередніми поколіннями [43, с. 96].

Дослідниця В. Лаппо, аналізуючи способи передачі соціального досвіду, визначає, що важливими механізмами є культура, мистецтво та наука [27, с. 100]. Для того, щоб суспільство розвивалося, важливо передавати свій досвід новим поколінням. Найбільший ефект можна досягти, активно залучаючи людину до цього процесу та включаючи її в творчу діяльність, спрямовану на пізнання, освоєння та трансформацію оточуючої дійсності.

Не даремно С. Матвієнко [36] відмічає, що основними елементами регіональної культури є обряди, звичаї, вірування, художні промисли, декоративне мистецтво та освіта. Всі ці складові є окремими елементами духовного розвитку та закладають основу у вихованні та розвитку у підростаючого покоління духовних інтересів. Наразі це є надважливим в умовах сучасної освіти.

Етнічна основа виступає як провідний елемент будь-якого аспекту людської життєдіяльності. Національна гордість, любов до рідної землі, радість, що виникає при сприйнятті об'єктів національної культури, а також інтереси в справах національного та регіонального розвитку є визначальними для життя і розвитку суспільства. Без відповідних національних норм жодне суспільство не може існувати та розвиватися.

Національне почуття є проявом стійкого відчуття прив'язаності до власної нації, традицій, звичаїв, культури, побуту та національних духовних цінностей, як стверджує Н. Гавриш [10]. Це відчуття виникає внаслідок спільної життєдіяльності представників етносу, які спілкуються однією

мовою, дотримуються подібного способу життя та займають спільну територію.

Процес національного виховання передбачає оновлення життя та уявлень вихованців вищими смислами в їхньому ставленні до національної та світової морально-етичної спадщини, історії країни, культури, віри та пошуків морального ідеалу та сенсу життя.

Серед науковців, які активно досліджують проблему використання потенціалу етнопедагогіки у вихованні молоді, можна відзначити імена таких дослідників, як С. Русова, О. Духнович, Г. Ващенко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, М. Стельмахович, Д. Федоренко. С. Русова [48], зокрема, акцентує увагу на тому, що виховання розпочинається з моменту народження дитини.

Такі вчені, як В. Бойченко [7], Н. Гавриш [10], М. Кириченко [20] та інші, етнокультуру відносять до пріоритетів, які допоможуть згуртувати усіх людей різних національностей, що населяють єдину країну, і виховати освічене, толерантне, компетентне у цій галузі покоління.

Поняття «регіональна культура» вважаємо складовим етнокультури, що включає в себе одиницю індивідуальної різноманітності світової культури, в якій зафіксовані неповторні властивості процесів її розвитку в їх обмеженій просторово-часовій заданості. У спрощеному означенні – це тип культури, специфіка якої зумовлена конкретно-заданими локально-обмеженими географічними межами.

Особливості регіональної культури формувалися під впливом різноманітних факторів, роль і значення яких змінюються в процесі становлення культури. До таких факторів відносять: природно-біологічний (тобто своєрідність процесів адаптації людини як біологічного виду, її боротьби за виживання); географічний, який акцентує на ролі ландшафту і кліматичних умов; етнічний, пов'язаний зі специфікою формування етносів або етнічних спільностей.

Особливою складовою регіональної культури є етнопсихологічний фактор, тобто врахування національної ідентичності, національного духу, ментальності. На формування цих особливостей впливає історична складова, географічне розташування, звичаї, вірування, художні промисли кожного регіону, що в цілому сприяє розвитку інтересу до національної культури.

Сьогодні, як ніколи, необхідно формувати особистість, здатну в умовах життєдіяльності діяти доцільно, застосовувати набуті раніше знання і досвід за нових обставин, докладати зусилля для досягнення мети, поводитись оптимістично, домагатись успіху та визначення іншими людьми, оновлювати свої знання, збагачувати досвід, виявляти гнучкість, самовдосконалюватися.

Важливим напрямком патріотичного виховання є прилучення до народознавства – вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу. Вважаємо за необхідне ознайомлювати дошкільників з культурними і матеріальними цінностями родини, народу і регіону, пояснювати зв'язок людини з минулим і майбутнім поколінням, виховувати інтерес до родинних і народних традицій (Н. Аль-Хамадані [1]).

Значну роль у вихованні дітей відіграють народні традиції – звичаї, досвід, погляди, смаки, норми поведінки, що склалися історично і передаються з покоління в покоління. Прилучаючись до народознавства, діти поступово утверджуватимуться у думці, що кожен народ має свої звичаї, традиції; поглиблюються знання дітей про творчу своєрідність народу.

Таким чином, кожний компонент етнокультури має свої особливості та потребує інтеграції змістовних компонентів, а також інтеграції методів, засобів та форм регіональної культури.

Аналіз джерельної бази з означеної проблеми свідчить, що найбільш сприятливим віком, коли дитина усвідомлено опановує соціальний досвід народу, його традиції і звичаї, є старший дошкільний вік. Першоосновою для вищенаведеного висновку є науковий доробок Ж. Піаже, який одним з перших запропонував концепцію розвитку в дитини усвідомлення приналежності до етнічної спільноти. Ним проаналізовано дві сторони одного процесу, а саме

формування поняття «батьківщина», й водночас з ним – уявлень про «інші країни» та «іноземців». Розвиток етнічної самоідентичності науковець розглядає насамперед, як створення когнітивних моделей, відповіддю на які є етнічні почуття.

Ж. Піаже виділяє три етапи в розвитку етнічних характеристик:

1. 6-7 років дитина здобуває первинні, а відтак визначальні знання про свою етнічну приналежність;

2. 8-9 років, за умови системності й наступності первинного етапу, дитина вже чітко ідентифікує себе зі своєю етнічною спільнотою, висуває підстави ідентифікації – етнічна приналежність батьків, місце проживання, рідна мова;

3. 10-11 років (молодший підлітковий вік) дитина здатна більш-менш успішно визначити унікальність історії, специфіку народних традицій та побутової культури своєї етнічної спільноти [16, с. 127].

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти спостерігається тенденція на створення й впровадження кілька варіантів програм виховання дітей дошкільного віку, чинними з-поміж яких є «Соняшник», «Українське дошкілля», «Дитина» та ін. [47]. У засадничих положеннях вище названих документів зайшли своє віддзеркалення принципи народності, регіональності, природовідповідності, культуровідповідності, етнізації.

Таким чином, регіональна культура – це унікальний набір традицій, мови, вірувань, звичаїв, мистецтва, архітектури та інших аспектів життя, що визначається існуванням певного регіону чи території. Це культурне спадщина і самобутність, яка виникає внаслідок взаємодії людей, їхніх історичних, географічних та соціокультурних умов.

1.3. Вивчення проблеми виховання інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку

Розвиток інтересу у дітей старшого дошкільного віку є надзвичайно важливим, оскільки саме на цьому етапі починається формування пізнавальних навичок, розкривається допитливість і творча активність, а також відбувається становлення свідомості дитини.

У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено дошкільне дитинство як «базовий період для формування способів пізнання», при цьому пізнавальний розвиток дитини, заснований на пізнавальному інтересі, визначається як «один із ключових напрямків підготовки до навчання в школі» [3, с. 5].

Практика підтверджує, що ефективність формування інтересу і рівень його розвитку визначаються індивідуальними та віковими особливостями дошкільників, сформованими на конкретному етапі розвитку. У рамках педагогічної практики було визначено три форми пізнавального інтересу у дошкільників:

1. Цікавість – прояв бажання дитини поверхово вивчити предмет чи явище.
2. Допитливість – виявляється у схильності до глибокого розуміння суті предметів, явищ та їх взаємозв'язків.
3. Пізнавальний інтерес – визначається як потреба та бажання перевірити набуті знання на практиці.

У старшому дошкільному віці, як правило, найбільш вираженими є цікавість і допитливість [15]. Інтерес, у своїй найвищій формі розвитку, проявляється ситуативно, але вже демонструє тенденцію до сталості. Значущою є тенденція до розвитку цього інтересу, оскільки прагнення до пізнання є вродженим і притаманним дитині вже з народження. Таким чином, завдання педагогічної роботи зі старшими дошкільниками полягає не в тому,

щоб загубити цей інтерес, а в розвитку та закріпленні його, створенні умов для перетворення його в стійкий пізнавальний інтерес.

Як відомо, джерелом розвитку інтересу дітей дошкільного віку є когнітивна потреба, а сам процес задоволення цієї потреби проявляється у формі пошуку та освоєння нового. Аспекти формування інтересу розглядаються в контексті активності та взаємопов'язані із самостійністю дошкільників. Отримані знання впливають на інтереси дитини, особливо коли це стосується власних, самостійно зроблених, відкриттів. Таким чином, розвиток о інтересу та його ріст залежить від власної практично-дослідницької діяльності дитини.

Для розвитку у дитини інтересу до регіональної культури слід залучати її до вивчення до світу мистецтва, що передбачено БКДО. Однією з ключових складових є соціально-громадянська компетентність дошкільників [3]. Ця компетентність охоплює комплекс уявлень про державу, народи, нації, суспільство, а також загальні концепції про людство. У дошкільників формуються знання про різні національності, розуміють, що світ населяють різні народи, які мають власні побуту, пов'язані з умовами проживання. Одним із засобів, що сприяє набуттю дошкільниками соціально-громадянської компетентності є залучення їх до світу мистецтва. Це сприяє не лише розвитку інтересу, а й передбачає особисте сприйняття творів мистецтва, розуміння їх змісту та виразності.

Для досягнення у дошкільників естетичного задоволення важливо розвивати у них здатність бачити й розуміти прекрасне в природі, у культурі та побуті регіону, де він проживає. З цією метою рекомендується використовувати спостереження, які передують знайомству з творами мистецтва. Це допомагає викликати радість та захоплення, надає можливість відкривати нові аспекти та викликати інтерес. Важливо створити такі умови для сприйняття краси, щоб вона вразила дитину, охопила всі її органи чуття, викликала радість, насолоду та залишила свій слід у душі. У сприйнятті краси важливо не поспішати, оскільки термін «неспішність» виключає байдужість.

Будь-яке захоплення розпочинається з мовчазного споглядання, оскільки іноді мовчання передає більше, ніж слова.

Так, О. Половіна [46] наголошує, що для поліхудожнього розвитку дитини старшого дошкільного віку необхідно дотримуватися певних етапів, а саме:

I етап – навчити сприймати колір усіма органами чуттів, пропускати красу через себе. На цьому етапі авторка радить застосовувати метод «Чарівні рамки»; ігровий прийом «Розглядання різних точок», також застосовувати серії розповідей, казок, історій про художників, живопис, твори декоративного мистецтва; мистецтвознавчі бесіди; художньо-дидактичні ігри; творчі завдання з малювання. Особливу увагу приділити місцевим традиціям у живописі.

II етап – тут головним завданням виступає осмислення дошкільником комунікативної функції мистецтва. Для цього доцільно проводити спілкування на матеріалі живопису, застосовуючи бесіди при обговоренні картин чи декоративних творів, ігрові ситуації «Я художник», «Хочу розповісти про майстрів живопису»; творчі монологи, ігрові завдання і вправи; обговорення малюнків, екскурсій до музею чи місцевої виставкової зали.

III етап – створюються завдання для розвитку комунікативних умінь та виховання культури спілкування між дітьми на матеріалі творів мистецтва та власних малюнків. Для цього моделюються різні ситуації спілкування, наприклад «Мої улюблені картини», «У музеї»; проводяться екскурсії; імпровізації казок з музичним супроводженням тощо.

О. Половіна [46] стверджує, що при такій організації мистецької діяльності та розвитку інтересу у дошкільників формується творча уява, захопленість, переживання, розвиваються спеціальні художні здібності, виникає потреба у творчості.

В. Лаппо підкреслює важливість активного залучення дошкільників до вивчення етнокультури, що сприяє формування ціннісного ставлення до рідного краю. У структурі етнокультури виділяє компоненти, що визначають

формування ціннісного ставлення до рідного краю. Ці компоненти включають *когнітивний аспект*, пов'язаний з освоєнням уявлень і знань про основні аспекти етнокультури; *емоційний аспект*, що передбачає позитивне ставлення до змісту і виявів етнокультурного феномену; *діяльнісний аспект*, що відображає культурну самобутність етносу у різних видах діяльності. Автор наголошує, що виділення цих структурних компонентів сприяє активізації освітнього процесу та впливає на інтелектуальну, чуттєву та практичну сферу життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку [27].

Розглядаючи ідеї полікультурності, В. Бойченко [7] стверджує, що саме мистецтво допомагає розвинути у дітей дошкільного віку таке почуття цінності як патріотизм, та впливає на їх емоційну сферу. Тобто мистецтво є першоосною національного-патріотичного виховання.

Н. Башли наголошує, що саме етнічна культура є лінією збереження зв'язку між поколіннями і виступає як «успадкований від предків комплекс господарського і соціального життя, матеріальної та духовної культури, які визначають стиль життя, виконують етноідентифікуючу роль, дають можливість виділити й протиставити себе іншим етносам» [4, с. 11]. Авторка серед шляхів залучення дошкільників до першооснов регіональної культури виділяє наступні: «організацію екскурсій до краєзнавчих та художніх музеїв регіону; проведення театралізованих культурно-виховних заходів, пов'язаних із святкуванням різноманітних свят народного календаря; впровадження програм етнокультурного виховання дітей дошкільного віку в освітній процес ЗДО; надання консультацій батькам з питань етнокультурної просвіти, виховання етнічної толерантності; проведення семінарів-практикумів для вихователів з метою ознайомлення їх з ужитковим мистецтвом національних груп певного регіону України» [4, с. 14].

А. Смолюк, розглядаючи виховання у дошкільників духовних інтересів, серед засобів розвитку духовного потенціалу вважає саме твори мистецтва (образотворчого, музичного, декоративно-ужиткового та літературного спрямування) з обов'язковою опорою на культурні та історичні традиції

власного народу, окремої родини, закладу освіти, а також природного довкілля [50].

Таким чином, орієнтуючись на аналіз підходів науковців щодо проблем виховного потенціалу регіональної культури можемо зробити висновок про те що зміст такої роботи повинен орієнтуватися на елементи культури рідного краю та може бути використаний для виховання у дітей старшого дошкільного віку інтересу до регіональної культури (рис. 1.1.)

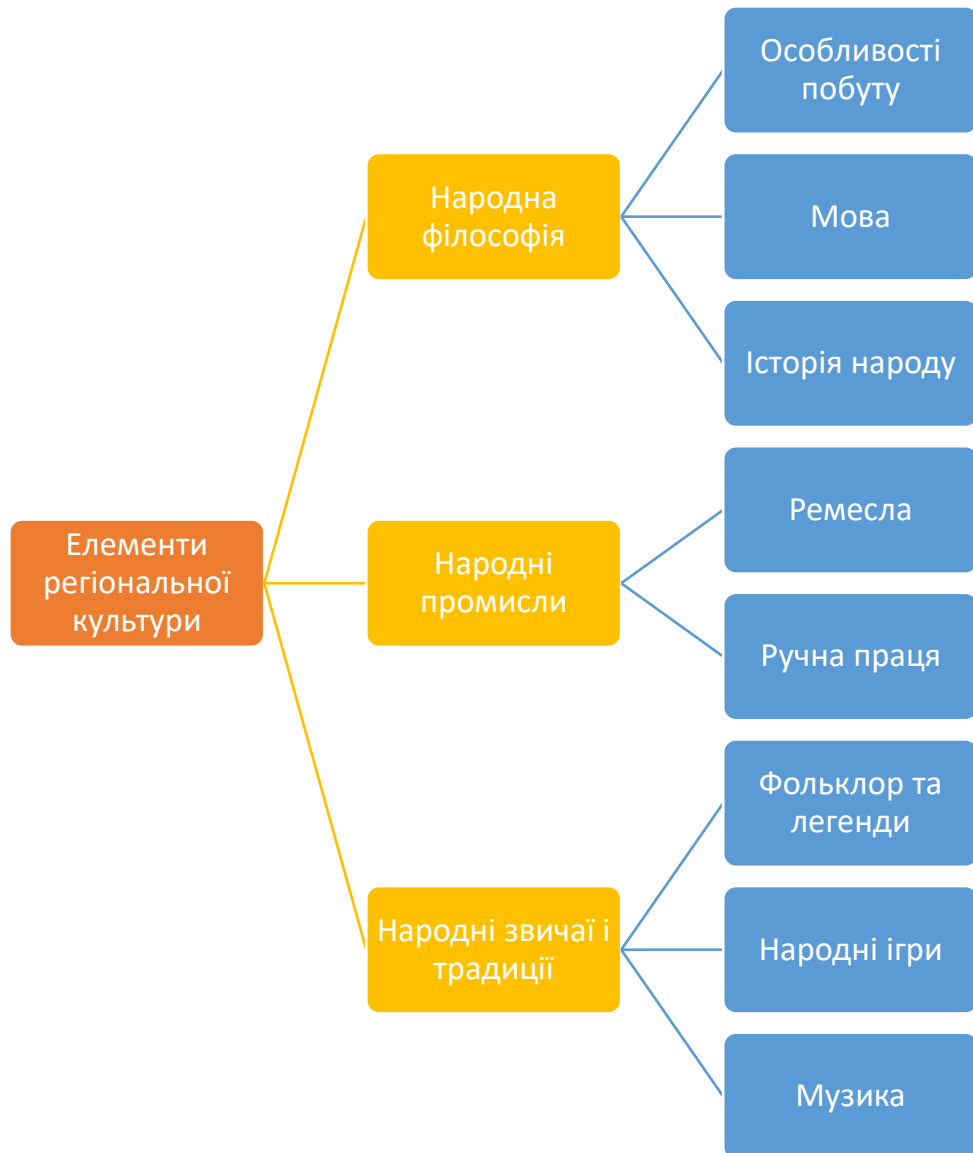

Рис. 1.1. Елементи регіональної культури

Як бачимо, кожна з цих категорій може включати в себе багато різних аспектів, які визначають унікальність та багатство регіональної культури.

Отже, виховання інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку може бути успішним, якщо враховувати ряд особливостей:

1. **Ігровий підхід.** Залучення дітей до інтерактивних та ігрових форм навчання, наприклад, ігор, рольових ігор, які відтворюють аспекти регіональної культури.

2. **Екскурсії.** Організація екскурсій до музеїв, пам'яток культури, а також польових візитів, де діти можуть особисто взаємодіяти з атрибутами та предметами регіональної культури.

3. **Співпраця із закладами культури.** Взаємодія із місцевими культурними установами, художніми галереями, майстернями та традиційними ремісничими майстернями для ознайомлення дітей із різноманіттям культурних виразів.

4. **Використання казки та літератури.** Використання казок, літературних творів та ілюстрацій, що відображають регіональну культуру, як засіб привертання уваги та поглиблення інтересу.

5. **Розвиток творчих здібностей.** Сприяння та розвиток творчих здібностей дітей через залучення до художніх та музичних надбань певного регіону.

6. **Інтерактивні заходи.** Проведення заходів, що передбачають участь дітей у творчих майстернях, конкурсах, святкуванні традиційних свят тощо.

7. **Участь батьків.** Залучення батьків до виховання інтересу шляхом організації сімейних заходів, обговорень та спільних відвідувань культурних місць.

8. **Індивідуальний підхід.** Урахування індивідуальних інтересів та потреб дітей у формуванні програм та заходів.

Ці підходи допомагають створити стимулююче середовище, яке сприяє поглибленню розуміння та інтересу дітей до регіональної культури.

Висновки до розділу 1

У психолого-педагогічній літературі інтерес визначається як характерний стан особистості, що виявляється в бажанні отримати задоволення від вивчення, дослідження або занять чимось конкретним. Інтерес виступає як внутрішня мотивація, яка підштовхує особу активно взаємодіяти з оточуючим світом. Інтерес відображає ступінь зацікавленості і радості, що відчуває особа в процесі спілкування за певною діяльністю, предметом або темою.

Доведено, що інтерес може бути спрямованим на різноманітні сфери життя, включаючи навчання, творчість, спорт, науку або будь-яку іншу діяльність. Важливою особливістю інтересу є те, що він може виникати із задоволення, інтриги, цікавості або власного внутрішнього бажання розширити знання чи навички. Інтерес часто виступає як сильний каталізатор для самовдосконалення та розвитку, мотивуючи дитину вдосконалюватися в певній сфері або глибше досліджувати конкретні аспекти свого оточення.

Науковці під поняттям «регіональної культури» розуміють унікальний набір традицій, мови, вірувань, звичаїв, мистецтва, архітектури та інших аспектів життя, що визначається існуванням певного регіону чи території. Це культурне спадщина і самобутність, яка виникає внаслідок взаємодії людей, їхніх історичних, географічних та соціокультурних умов.

Розкрито, що у наукових дослідженнях аспекти формування інтересу розглядаються в контексті активності та взаємопов'язані із самостійністю дошкільників. Отримані знання впливають на інтереси старших дошкільників, особливо коли це стосується власних, самостійно зроблених, відкриттів. Таким чином, розвиток інтересу та його ріст залежить від власної художньо-продуктивної діяльності дитини.

Для виховання у дитини інтересу до регіональної культури слід залучати її до вивчення мистецтва з обов'язковою опорою на культурні та історичні традиції власного народу, окремої родини, закладу освіти, а також природного довкілля рідного краю.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО РЕГІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Педагогічні можливості використання народних художніх промислів в роботі з дошкільниками з метою виховання у них інтересу до регіональної культури

Народні промисли представляють собою культурну спадщину народу, а їх розвиток залежить від різноманітних факторів, таких як географічні та природні умови, а також особливості локалізації і диференціації на конкретних територіях. Практично всі народні промисли базуються на ручній праці та відповідають виробничим, побутовим, обрядовим та культовим потребам народу. Ці промисли виникли на основі ремесел.

У контексті території України народні промисли включають вишивку, килимарство, мистецтво обробки тканин (розпис), деревообробку, гончарство, ковальство, в'язання, мистецтво обробки шкіри, каменю, кісток та рогів, художнє плетіння, вироби з бісеру, лозоплетіння, витинання, писанкарство та лялькарство [6].

Дослідження народних промислів та їх вплив на естетичний і моральний розвиток дошкільників, а також на формування творчої уяви, мислення та творчих здібностей визначали багато вчених, таких як А. Богуш, Н. Буркун, Г. Григоренко, Н. Дзюбіна-Мельник, Г. Довженюк, Н. Лисенко, О. Найден, Т. Поніманська, М. Стельмахович та інші. Згідно з їхніми поглядами, заняття декоративним мистецтвом з дітьми дошкільного віку є потужним інструментом виховання, що сприяє розвитку творчого потенціалу народу, утриманню традицій, збереженню культурних цінностей та усвідомленню національної самосвідомості.

Вивчення народних промислів та залучення дітей до декоративної діяльності сприяє вихованню у дітей старшого дошкільного віку інтересу до

регіональної культури та є потужним засобом формування патріотизму та духовної культури підрастаючого покоління.

С. Матвієнко декоративне мистецтво вважає сприятливим середовищем для формування у дітей старшого дошкільного віку основ патріотизму та національної самосвідомості та виховання любові до рідного краю [36, с. 106].

Дослідниця Н. Луцан [31] зауважує на доцільності засвоєння дошкільниками основних понять про засоби виразності та технічні прийоми зображення, розвиток графічних умінь і навичок шляхом ознайомлення з творами образотворчого мистецтва. Особливий акцент робить на предметному малюванні як складовій підготовки до сюжетного та декоративного малювання.

Науковцями (Н. Башли [4], Н. Луцан [31]) підкреслюється переваги цього етапу для поглиблення уявлень дітей про різноманіття та естетичну цінність предметного світу; наголошується важливість формування у дошкільників здатності оцінювати зовнішні ознаки предметів. Основне завдання педагога в цьому випадку полягає у розвитку в дітей навичок визначення типових мотивів, розпізнавання унікальності орнаменту та встановлення взаємозв'язків між змістом природи, буття і життєдіяльності народу. Стверджують, що «традиційні мотиви, колорит і іноді композиція художніх виробів доступні для відтворення дошкільниками в декоративному малюванні» [4].

Крім того, дослідники Л. Калуська [18], М. Кириченко [20], Н. Охріменко [43] та ін. зазначають, що засвоєння дошкільниками елементарних знань про засоби виразності і технічні прийоми зображення, набуття ними графічних умінь та навичок доцільно здійснювати у процесі ознайомлення їх із творами образотворчого мистецтва, а також безпосереднього навчання предметного, сюжетного та декоративного мистецтва. При цьому одне з провідних місць вони відводили найскладнішому її виду – предметному малюванню як підготовчому етапу до сюжетного, творчого малювання. М. Чернявська відзначає, що такий підхід сприяє

«поглибленню уявлень дошкільників про розмаїття й естетичне багатство предметного світу, формуванню в них здатності до зорової оцінки зовнішніх ознак предметів» [55, с.1 79].

Підтримуючи такі погляди А. Микуліна пропонує розглядати твори декоративного мистецтва у відповідності до певної схеми:

- визначення місця виготовлення предметів (місто або село);
- характеристика народного мистецтва;
- огляд предметів, що створюються майстрами цього виду;
- матеріали, що використовуються для їх виготовлення;
- розгляд візерунка, включаючи елементи, їхню форму, колір, поєднання та розташування;
- виділення характерних кольорів розпису;
- залучення дітей до обговорення, аналізу та порівняння [37].

Як бачимо, педагоги зауважують саме на ознайомленні дошкільників з різноманітними художніми ремеслами місцевого регіону. Проте, для повної картини щодо особливостей національних здобутків у мистецтві доречним буде ознайомлення дітей із застосуванням різних ремесел в текстильній, архітектурній, поліграфічній та інших видах промисловості.

Дослідження Л. Калуської переконливо підтверджують, що використання декоративного мистецтва рідного краю має значний виховний вплив на дітей старшого дошкільного віку. Це сприяє формуванню інтересу дошкільників до свого рідного краю, вихованню ціннісного та бережливого ставлення до результатів праці видатних майстрів, а також сприяє формуванню у дітей моральних цінностей [18].

Отже, педагогічна наука переконливо доводить, що заохочення старших дошкільників віддавати шану та дотримуватися традицій народного мистецтва рідного краю – є важливим фактором у вихованні любові до нього, поваги до праці народних умільців, а також учить їх сприймати і розуміти красу виробів народних художніх ремесел.

За висновками аналізу науково-педагогічної літератури, встановлено, що дослідники приділяють особливу увагу необхідності навчання старших дошкільників розумінню мови мистецтва, тобто виразних засобів, що використовує художник для втілення творчого задуму. Так, М. Чернявська вказує на важливості того, щоб педагоги зосереджувались на аналізі творів образотворчого мистецтва (живопису, скульптури, графіки, декоративного мистецтва), що входять до програми навчання і виховання. Вони підкреслюють, що такий підхід сприяє формуванню у дітей естетичної оцінки та вмінь розпізнавати емоційно-моральний та естетичний зміст у сприйнятих творах [55, с.179].

Основою процесу виховання інтересу у дітей старшого дошкільного віку до регіональної культури, а саме народних художніх промислів є спрямування освітньої діяльності ЗДО на залучення їх до художньо-продуктивної діяльності, де діти занурюються у світ прекрасного та опановують мистецькі цінності рідного краю. Особливе місце в такій діяльності займає ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з культурно-історичною спадщиною Дніпропетровщини.

Мета навчання петриківському розпису – це залучення дітей до світу народних художніх промислів, а саме декоративного розпису, ознайомлення з прийомами виконання декоративних елементів; навчання поняттям «ритму», «симетрії», «колориту»; розвиток естетичного смаку, виховання інтересу до здобутків рідного краю; спонукання до творчого зростання та самовираження.

Долучаючись до художньо-продуктивної діяльності при ознайомленні з декоративним розписом реалізуємо на практиці такі **завдання**: 1) знання про історичну спадщину петриківського розпису; 2) формування практичних умінь і навичок при створенні власних творів у техніці декоративного розпису; 3) виховання духовної культури та ціннісного ставлення до мистецьких здобутків рідного краю.

Під час виконання художніх робіт з петриківського розпису, діти розширюють світогляд, здобувають нові знання про культурно-історичну

спадщину свого регіону. У них формуються пізнавальні, емоційні та вольові психічні процеси, відбувається розвиток морально-духовних якостей особистості. В процесі таких занять також удосконалюються операції логічного мислення, такі як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, і збагачується мова [35].

У старшій групі активне декорування різноманітних предметів українським розписом, таких як серветки, скатертини, рушники, сорочки, посуд (тарілки, глечики, горщики, кухолі), іграшки, та скрині, виготовлені із паперу, картону чи дерева, сприяє вихованню інтересу та формуванню духовно-ціннісного ставлення до петриківського розпису [49].

Проаналізуємо чинні програми розвитку дітей у закладі дошкільної освіти щодо визначення у них основних освітніх завдань щодо ознайомлення з петриківським розписом.

Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» визначає такі завдання для формування ціннісного ставлення до мистецтва у старшому дошкільному віці:

- ознайомлення з поняттями «візерунок» та «орнамент» та регіональними особливостями декоративного розпису;
- вчити малювати візерунки і різних техніках та формах, застосовуючи крапки, мазки, лінії та різні техніки (пальцем, пензлем тощо);
- визначати своєрідність українського декоративно-ужиткового мистецтва;
- малювати квіткові композиції, казкові квіти, птахів, тварин за мотивами творів М. Приймаченко, П. Хоми, К. Білокур (Додаток А) [47].

Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» визначає стимулювання інтересу до декоративного малювання та заохочення до створення робіт за мотивами народних промислів, таких як вишивка, килимарство, писанкарство та декоративний розпис [47].

У програмі національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина» передбачено ознайомлення дітей

дошкільного віку з петриківським розписом протягом 4-х років, розпочинаючи з раннього віку [47].

З урахуванням вікових особливостей дітей старшого дошкільного віку та наявного досвіду ознайомлення з петриківським розписом, освітні завдання включають розширення уявлень про традиційні українські види декоративного мистецтва, такі як вишивка, писанкарство, декоративний розпис, наприклад, Петриківка, творчість Т. Пати «Зозуля на калині» (Додаток Б), та їхніми характерними особливостями та регіональними відмінностями.

У програмі виховання та навчання дітей у віці від двох до семи років «Дитина» визначено ключові завдання, спрямовані на формування духовних цінностей дітей старшого дошкільного віку:

- залучення дітей до вивчення та розуміння культури власного народу з метою розвитку у них здатності бачити, відчувати, насолоджуватись та захоплюватись чарівним світом народного мистецтва;
- навчання дітей розуміти «мову» образотворчого мистецтва, включаючи художні засоби, з метою стимулювання інтересу, готовності та природних нахилів до творчої діяльності, а також розвивання бажання створювати власні художні образи [47].

Під час організації творчої діяльності з дітьми старшого дошкільного віку продовжується робота з формування ціннісного ставлення до петриківського розпису як культурно-історична спадщина Дніпропетровського регіону. У старшій групі цей процес знаходить втілення в глибокому ознайомленні дітей з творами визнаних майстрів мистецтва регіону. Зокрема, дітей залучають вивчення творів таких художників, як Тетяна Пата з її «Зозулею», а також вивчають творчість Марфи Тимченко, представлену декоративним пейзажем на тонованому папері під назвою «Спогади про дитинство» (Додаток Б).

За висновками колективу авторів під керівництвом Г. Сухорукової, для виховання у дітей інтересу та ціннісного ставлення до петриківського розпису

важливо, щоб вони емоційно та повноцінно сприймали твори мистецтва. Для цього педагог повинен створити сприятливе навколишнє середовище, в якому діти можуть розглядати та вивчати лише найкращі зразки цього виду мистецтва. Це розвиватиме бажання детальніше знайомитися з культурно-історичною спадщиною Дніпропетровського регіону та зберегти ці цінності [42].

Дослідниця Н. Луцан виділяє ключові аспекти, що враховуються вихователем під час вибору та складання зразків за мотивами петриківського розпису:

- елементи орнаментів повинні відтінювати знайомі образи для дітей;
- композиційна структура зразків повинна бути чіткою;
- не повинні виникати спотворення контурів вихідних орнаментальних мотивів;
- зразок має мати яскравий колорит [31].

При ознайомленні дітей старшого дошкільного віку з петриківським розписом, головною характеристикою образної мови петриківського розпису, є прийоми виконання окремих елементів та методи поєднання кольорів. Прагнучи пояснити дітям закони композиції, важливо звертати їхню увагу на те, що візерунок завжди підкреслює форму предмета. Яскраві враження, які залишають у дітей твори петриківського розпису, визначаються багатьма чинниками, включаючи їх привабливий колорит, тому важливо розвивати і підтримувати в дітях почуття захоплення та інтерес, що виникає при зустрічі зі справжнім мистецтвом [28].

Для опанування техніки петриківського розпису дошкільникам необхідно оволодіти основними типами мазка, а саме: «зернятко», «кривеньке зернятко», «гребінчик», «горішок» («цибулька»), «перехідний мазок» (Додаток В).

У старшому дошкільному віці вирішення композиційних завдань стає можливим на різних площинних формах завдяки тому, що у дітей розвиваються творчі здібності, формується художній смак, збагачується

здатність помічати та аналізувати красу оточуючого світу, зростає пізнавальна оцінка та духовна потреба у сприйнятті прекрасного та участі в культурно-історичній спадщині країни та регіону.

Організацію образотворчої діяльності проводять у формі занять, гуртків, свят, екскурсій та дидактичних ігор. Систематичне ознайомлення дітей з художніми промислами та мистецькою спадщиною петриківського розпису рекомендується розпочинати з огляду виробів із супроводжуючою розповіддю вихователя. На цьому етапі педагог наголошує на своєрідності виконання орнаменту, яскравості та багатобарвності образу, а також звертає увагу на послідовність елементів узору. Таким чином, дитина сприймає не лише красу предмета, але й розуміє його історії та важливість у контексті культурно-історичної спадщини регіону.

Під час організованої форми діяльності, такої як заняття, вихователь використовує супровідні матеріали, такі як аудіозаписи, відеозаписи, художня література, перегляд альбомів народних майстрів декоративного розпису та віртуальні подорожі краєзнавчими музеями України. Це сприяє глибокому зануренню у тематику, мотиви та колорит розпису, а також залишає значний відбиток на духовних відчуттях дітей старшого дошкільного віку.

Доведено, що дошкільний період сприятливий для вбудовування основ громадянської свідомості, таких як почуття любові і поваги до близьких, інших людей, батьківщини та рідного міста, а також інтересу до культурної та історичної спадщини народу та регіону.

Декоративно-прикладне мистецтво регіону, в якому зростає дитина, сильно впливає на виховання інтересу до мистецької спадщини рідного краю та формує певні ціннісно-духовні установки. Використання петриківського розпису під час образотворчої діяльності дозволяє: розширити пізнавальні знання; активно долучатися до творчої діяльності, розвивати мислення; вивчати традиції; підтримувати культурну спадщину рідного краю;

Таким чином, ознайомлення дітей старшого дошкільного віку із петриківським розписом сприяє не лише розвитку їхніх художніх здібностей, але й формує позитивне ставлення до національної культурної спадщини.

2.2. Методика виховання інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку при ознайомленні їх з петриківським розписом

Методика виховання інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку при ознайомленні їх з петриківським розписом включає ряд етапів, а саме:

- *Дослідження історії петриківського розпису*: проведення захопливого оповідання про походження та історію розвитку петриківського розпису; Використання наочних матеріалів, історичних зображень для цікавого розкриття теми.

- *Організація занять* із самостійного творчого втілення елементів петриківського розпису із залученням художніх матеріалів, що відповідають віковим особливостям дітей.

- *Проведення тематичних виставок на майстер-класів*: відвідання музеїв або організація виставок з петриківським розписом; проведення майстер-класів із створення робіт у стилі петриківського розпису.

- *Залучення місцевих митців*: запрошення художників, які працюють у стилі петриківського розпису, для зустрічей та розповідей; можливість спостереження за реальним процесом створення розпису.

- *Ігри та ігрові прийоми*: створення ігрових сценаріїв, де діти можуть втілити себе в ролі петриківських майстрів; використання елементів гри для навчання та розвитку.

- **Дидактичні ресурси:** використання мультимедійних матеріалів, анімацій та віртуальних турів для детального вивчення петриківського розпису; бесіди за репродукціями картин.

- **Вивчення фольклору та народних традицій:** ознайомлення з народними казками, піснями та обрядами, пов'язаними із петриківським розписом; участь у заходах, що відображають культурні традиції.

- **Екскурсії до регіональних музеїв:** організація екскурсій до музеїв та майстерень, де зберігаються та створюються твори петриківського розпису.

Робота з ознайомлення дітей старшого дошкільного віку була спрямована на: 1) знайомство дітей зі зразками народних художніх промислів, а саме – петриківського розпису; 2) знайомство з традиційними місцевими промислами Дніпропетровщини; 3) самостійне створення дітьми декоративних виробів із творчим застосуванням отриманих знань.

Зміст роботи:

Матеріал підбирається з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей дітей відповідно до розробленого плану (табл. 2.1.). Поступово відбувається його ускладнення. Познайомивши дітей з промислом, викликавши бажання створити свій виріб, відбувається цілеспрямований процес з його виготовлення. Для розвитку творчих здібностей рекомендується використовувати різні вправи для малювання, експериментування з різних художніми матеріалами, дидактичні ігри, фізкультхвилинки, вправи для промальовування елементів розписів у робочих зошитах.

Методи та прийоми:

- метод обстеження, наочності (розгляд репродукцій виробів, ілюстрацій, альбомів тощо);

- словесний (бесіда, використання художнього слова, вказівки, пояснення);

- практичний (самостійне виконання дітьми виробів у техніці петриківського розпису, використання різних інструментів та матеріалів для зображення);

- евристичний (розвиток винахідливості та активності);
- частково-пошуковий;
- проблемно-мотиваційний (стимулює активність дітей під час включення їх до проблемних ситуацій у ході заняття);
- метод «підмайстра» (взаємодія педагога та дитини в єдиному творчому процесі); співтворчість;
- мотиваційний (заохочення);
- жест руки (дитина показує елементи візерунка, торкаючись до нього пальцем, знаходить таку ж або однакову форму за кольором, елементом).

Увесь освітній процес при роботі над петриківським розписом поділяється на два етапи:

I етап – Підготовчий.

Завдання: ознайомити дітей із зразками петриківського розпису; розвивати вміння бачити, розуміти, оцінювати красу творів декоративного мистецтва; сприймати зміст візерунка, особливості його образотворчих засобів, функціональний зв'язок предмета, що прикрашається, з традиціями народного мистецтва; формувати почуття ритму, симетрії, гармонії.

II етап – Практичний.

Завдання: самостійно переносити свої враження та уявлення про народне мистецтво в процес декоративного малювання; використовувати під час різні художні прийоми; самостійно будувати на різних виробках композицію візерунків з урахуванням їхньої форми, заповнювати візерунком більшу частину; самостійно складати композиції візерунків, використовувати поєднання кольорів на основі знань про характерні особливості петриківського розпису; використовувати самостійно створені, різноманітні матеріали зображення, традиційну та нетрадиційну техніку виконання роботи.

III етап – Робота з батьками.

Завдання: проведення індивідуальних консультацій, бесіди, рекомендації, інформаційні стенди, семінари-практикуми, виставки дитячої творчості та анкетування з питань художнього розвитку дітей.

**Тематичне планування занять «Петриківський дивограй» по
ознайомленню дітей з петриківським розписом**

Тема	Мета та зміст теми	Матеріали
Вступ. Магія кольору і форми – світ петриківського розпису	Ознайомлення дітей із традиційним українським видом народного мистецтва – петриківським розписом; розвиток творчих та образотворчих здібностей дітей; формування інтересу до вивчення культурно-історичної спадщини свого регіону.	Репродукції художніх творів майстрів Петриківки
Ознайомлення з петриківським розписом	Пояснення та бесіда про петриківський розпис. Перегляд зразків робіт петриківських майстрів. Розпізнавання основних елементів розпису: орнамент, кольори, форми.	Зразки виробів з петриківським розписом, репродукції
Настінний розпис. Основні елементи петриківки	Ознайомити дітей з технологією розпису яєчною темперою, інструментом, виготовити самостійно пензлі, виховувати бажання самостійно готувати фарбу	Папір, пензлі, акварельні фарби, розетки з яєчним жовтком, різні мальовки, клей, жмутики волосся, падиочки
Малювання калини	Навчити дітей малювати калину пальчиками, правильно розводити фарбу пензлем. Виховувати самостійність, уважність у роботі. інтерес	Тареля, розписана калиною, фарби, пензлі, палітра, папір, серветки
Основні елементи петриківського розпису	Опанування початковими елементами «зернятко», «криве зернятко», «травичка». Опанування елементами «колосок», «кривеньке зернятко»	Фарби, пензлі, палітра, папір, серветки
Технологія розпису «бігунця»	Виконання елементів «бігунець» одноколірною фарбою (безкінечник)	Фарби, пензлі, палітра, папір, серветки
Найпоширеніші традиційні форми створення квітів у	Виконання квітів на основі елемента «цибулька» та «ромашка». Кольорова палітра розпису. Виконання	Фарби, пензлі, палітра, папір, серветки

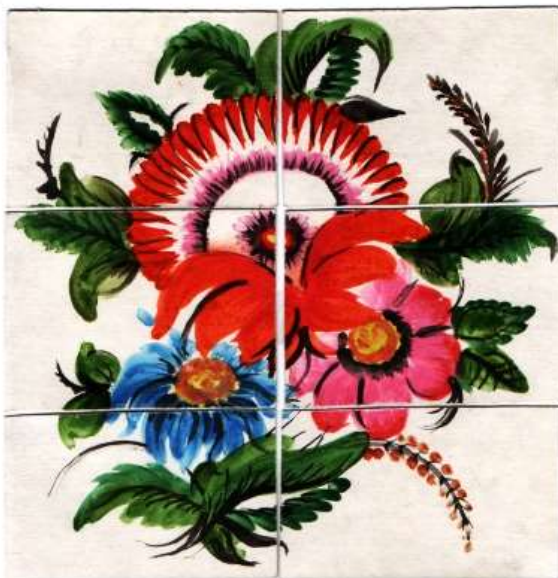
петриківському розписі	двоколірного мазка, притаманного тільки петриківському розпису.	
Створення композицій із знайомих елементів	Навчити дітей створювати композиції із знайомих елементів петриківського розпису: листя, калина, ягід, стебла, квітка-«цибулька», бутони. розвивати творчість, самостійність. Виховувати бажання створювати композицію	Фарби, пензлі, палітра, папір, серветки
Майстер-клас для батьків	Спільне проведення майстер-класу для батьків та дітей на створення петриківського розпису. Обговорення та виставлення результатів майстер-класу.	Фарби, пензлі, палітра, папір, серветки
Виставка петриківських творів	Створення виставки творів, створених дітьми та батьками. Виставлення робіт на загальний перегляд для всіх бажаючих.	Дитячі роботи

Під час реалізації авторської програми «Петриківський дивограй» було проведено бесіди на тему «Щастя зозулястої курочки» та «Літо прийшло або Первісток» за декоративними панно Олени Пишненко-Злиденної (Додаток Г).

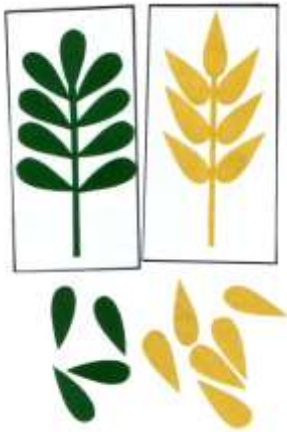
Також одним із засобів реалізації програми були для закріплення знань використовувалися дидактичні ігри серії «Вивчаємо петриківський розпис». Наприклад.

Дидактична гра «Склади ціле»

Мета: скласти візерунок з розрізних частин.

Дидактична гра «Чарівні зернятка»

Мета: закріпити знання про основний мазок петриківського розпису – «зернятко», за допомогою якого можна викласти прості візерунки – «колосок», «гілочку». Вчити викладати мазки під кутом обабіч вертикальної лінії, розташовуючи мазок напроти мазка.

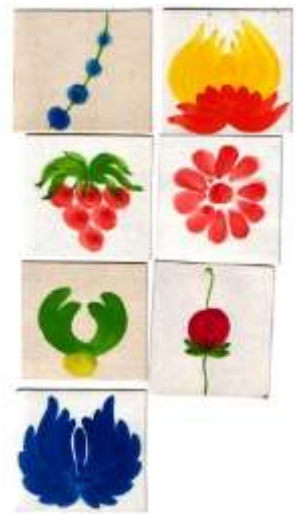
Діти із мазка «зернятко» викладають візерунки – «колосок» та «гілочку», дотримуючись вимог щодо правильного їх розташування.

Дидактична гра «Веселі елементи»

Мета: закріпити знання про елементи петриківського розпису.

Матеріал: картки з елементами розпису.

По колу розкладаються картки. Діти обирають собі окремі елементи, рухаючись по колу під музику. По закінченню музики кожна дитина обирає собі карту та називає елемент, що на ній зображено.

Дидактична гра «Композиція»

Мета: закріпити знання про правила композиції – розміщення рослинних елементів петриківського розпису у певному порядку, розвивати зорову пам'ять.

Матеріал: картки з композиціями петриківського розпису: «Бігунець», «Букет», «Вазон», «Квітка».

Педагог називає традиційні композиції петриківського розпису, діти показують картку з відповідною композицією.

Також під час роботи за авторською програмою «Петриківський дивограй» використовувався робочий зошит, представлений у пункті 2.3. роботи.

Отже, використання художніх промислів в освітньому процесі є вагомим внеском у формування морально-естетичного світогляду дошкільників. Петриківський розпис представляє собою значний досвід розвитку як регіональної, так і національної культури, сприяючи залученню дітей до історичних джерел, вихованню патріотичних почуттів та розумінню національної приналежності.

Роль народного декоративно-прикладного мистецтва у естетичному розвитку можна розглядати з декількома аспектами: під час розфарбовування малюнків дитина набуває більше відчуттів кольору, розрізняє ключовий колір, що характеризує зображення; навчається гармонійно розміщувати зображення на площині, розвиваючи таким чином свою естетичну чутливість; дошкільник опановує різноманітні техніки малювання декоративного розпису в залежності від їх конкретного виду, що сприяє розширенню її творчих технічних можливостей; активна участь у декоративно-прикладному мистецтві сприяє формуванню у дітей позитивного ставлення до творчої діяльності, стимулюючи їх інтерес до мистецтва та зображувального вираження.

Така методика взаємодії з регіональною культурою, зокрема петриківським розписом, спрямована на розвиток інтересу, творчих та мистецьких здібностей дітей старшого дошкільного віку. Цей підхід дозволяє не лише передати інформацію, а й створити живий та захопливий контекст для вивчення рідного культурного надбання.

2.3. Презентація робочого зошита з петриківського розпису для дітей старшого дошкільного віку

У сучасних умовах організації навчальної діяльності робочі зошити включені в методичну систему усіх ланок освіти. Основна мета використання робочих зошитів – це сприяння формуванню базових знань та відпрацювання умінь, активізація навчально-пізнавальної діяльності дошкільників, розвиток у них творчих здібностей. Значний внесок у розробку робочих зошитів внесли такі вчені, як Н. Васильківська [8], С. Кононенко [23], А. Лікарчук [29], Н. Майорова [33], О. Чінчой [23], та інші.

Дослідження Н. Васильківської [8] засвідчили, що за своїм функціональним призначенням зошити є одним із способів навчання, а саме спрямовані на поетапне формування розумових дій та творчих вправлянь.

Поняття «робочий зошит» не має чіткого визначення у педагогічній літературі, і це викликає різні точки зору на його роль в освітньому процесі та змістовне наповнення. Дослідники розглядають робочий зошит як набір завдань [40], дидактичні матеріали чи навіть дидактичний комплекс [8]; він може слугувати засобом навчання [23] або розглядатися як окремий жанр навчальної літератури [29].

З урахуванням результатів аналізу літературних джерел та практичного досвіду використання *робочих зошитів* під цим поняттям розуміємо – *навчальне видання, спрямоване на творче вивчення матеріалу та формування практичних умінь, в тому числі й під час самостійної роботи тих, хто навчається.*

Однією з найважливіших функцій застосування робочого зошиту вважаємо функцію контролю. Так, Ю. Кулінка [25], Л. Нечволод [40] відзначають, що робочі зошити відносяться до дидактичних засобів, що за своїм призначенням повинні виконувати наступні функції: систематизації, закріплення і самоконтролю, розвиваючу та творчу.

Спираючись на класифікацію самостійних робіт відповідно до навчальної мети, пропонуємо виділити такі види робіт, які виконуються в робочих зошитах, спрямованих на ознайомлення з художніми промислами:

1. Розвиток інтересу у дітей до вивчення народних художніх промислів.
2. Закріплення і уточнення знань.
3. Формування умінь в процесі практичної діяльності.
4. Вправлення у вправах практичного характеру.
5. Розвиток творчих умінь та мистецько-творчої компетентності дошкільників.

Причому, основна мета завдань – включення дошкільників у більш глибоке осмислення матеріалу мистецького змісту; сприяння розвитку у дітей самодисципліни, сили волі, а завдання на тренування і повторення розвивають пам'ять.

При розробці робочого зошита «Петриківський дивограй» керувалися розробками А. Чінчой [29] і С. Кононенко [29] щодо запропонованих етапів роботи над робочим зошитом, що представлені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Етапи розробки робочого зошиту

Етап	Характеристик а етапу	Зміст етапу
I етап	Ознайомчий	На цьому етапі знайомляться з даним дидактичним засобом та особливостями його використання. Потім визначається об'єм інформації, що складе фактологічну основу вивченого матеріалу. Відбувається також обговорення наукової та методичної літератури.
II етап	Композиційний	Цей етап полягає у розробці форм і способів подання відібраного навчального матеріалу. На цьому етапі також розглядаються питання ілюстрування робочих зошитів.
III етап	Структурний	На третьому етапі структурують навчальний матеріал, тобто розподіляють завдання за рівнем складності.

IV етап	Формотворчий	Цей етап підготовки є найвідповідальнішим, бо формує вміння систематизувати та чітко формулювати теоретичний матеріал з даного предмету з дотриманням вимог до написання та оформлення робочого зошита
V етап	Експериментальний	Експериментальна перевірка розробленого робочого зошита та при необхідності його корекція; експериментальна перевірка зошита на практиці, а також виявлення та доопрацювання виявлених недоліків
VI етап	Заключний	Обговорення і захист робочого зошиту, а також його презентація

Наведено приклади завдань, представлені в робочому зошиті «Петриківський дивограй».

Заняття 1. Ознайомлення з петриківським розписом.

Мета: ознайомлення дітей з історією петриківського розпису. Виховати інтерес до народної художньої творчості, поваги до майстрів та їх витворів мистецтва.

Матеріали: різноманітні вироби, прикрашені петриківським розписом.

Хід заняття: розглянути вироби майстрів петриківського розпису. Звернути увагу на те, що всі вони прикрашені візерунками з рослинних елементів, тому що майстри художнього промислу дуже люблять свій рідний край і прагнуть відтворювати чарівну українську природу, що дарує їм натхнення. Розглянути окремі елементи розпису, звернути увагу на форми і барви. Викликати у дітей інтерес до регіональної культури, а саме петриківського розпису та сприяти бажанню малювати.

Завдання:

1. Роздивись вироби, виготовлені в техніці петриківського розпису.

Таріль

Дощечка

Гребінець

2. Розгляньте роботи майстрів петриківського розпису. Виділіть головні форми та кольори.

Червоний –

Жовтий –

Синій –

Зелений –

Для визначення форм користуємося підказкою:

Пограємо.

Дидактична гра «Визнач елемент».

Мета: розвивати навички пошуку елементів за наданим зразком, описувати їх характеристики (колір, форма, величина), розвивати зорову пам'ять, формувати інтерес до вивчення петриківського розпису.

Матеріали для гри: репродукції елементів петриківського розпису.

Хід гри: дітям пропонується знайти на зображеннях елемент, який показує вихователь, і пояснити, чому саме цей елемент обраний, а також порівняти їх між собою та визначити відмінності.

Заняття 4. Малювання калини

Мета: навчити дітей малювати калину за допомогою пальця, правильно розводити фарбу пензлем. Виховувати самостійність та уважність.

Матеріали: тареля, розписана калиною, фарби, ємність з водою, палітра, папір, серветки.

Хід заняття. Розглянути калину на тарелі, звернути увагу дітей на те, яка вона красива. Провести бесіду про калину, як національний символ. На палітрі розвести червону фарбу, додати яєчний жовток. Показати дітям принципи малювання пальцем – змочити його у фарбу й акуратно прикласти до аркуша паперу. Ягоди розмістити одна біля одної, як у кетязі калини. Зверху кожної ягоди кінчиком пензлика провести лінії-хвостики брунатною фарбою, які звести у пучок. Від цього пучка провести стебло.

Намалюй:

Пограємо.

Дидактична гра «Ланцюжок».

Мета: розвивати у дітей навички розпізнавання елементів розпису та вміння скласти ланцюжок від простого до складного елемента. Засвоєння навичок порівняння та розвиток естетичного смаку.

Матеріали: картки ланцюжків з ілюстраціями елементів розпису.

Хід гри: кожному учаснику роздають однакову кількість карток. Гра починається з викладання однієї картки, після чого наступний учасник додає картку із подібним елементом. Учасники ходять по черзі. Гра завершується, коли у одного з гравців закінчуються картки.

Отже, робочий зошит є частиною навчального комплексу і призначений як для самостійної роботи дошкільників, так і для роботи під час опанування петриківським розписом. Використання робочого зошита на заняттях сприяє розвитку у дітей старшого дошкільного віку вихованню інтересу до регіональної культури, формуванню мистецьких навичок при опануванні петриківського розпису. Впровадження робочого зошиту в практику вирішує такі завдання: розвиток креативного мислення дошкільників; ознайомлення з таким видом художнього промислу як петриківський розпис; набуття практичних умінь і навичок рішення творчих завдань; розвиток навичок самостійності при роботі у зошиті.

Висновки до розділу 2

Основи національно-патріотичного виховання слід закладати в дошкільному віці, оскільки вони визначають подальший життєвий шлях дитини та сприяють її загальному моральному розвитку. У самому ранньому віці формуються ключові аспекти майбутньої особистості, включаючи самосвідомість та сприйняття оточуючого світу. Дошкільники здобувають важливий психічний досвід, який є необхідним для їхньої подальшої життєдіяльності, і вони накопичують враження від вивчення навколишнього світу.

Розкрито, що у цей період також відбувається формування пізнавальної активності особистості. Найбільш ефективним засобом для досягнення цієї мети є залучення дітей до занять художніми промислами. Це є могутньою силою, яка допомагає успішно розв'язувати завдання щодо формування патріотичних почуттів, національної гідності, гордості, самоповаги та самодостатності.

До методики виховання інтересу до регіональною культурою, зокрема до занять петриківським розписом входили наступні етапи: 1) знайомство дітей зі зразками народних художніх промислів, а саме – петриківського розпису; 2) знайомство з традиційними місцевими промислами Дніпропетровщини; 3) самостійне створення дітьми декоративних виробів із творчим застосуванням отриманих знань.

Для виховання у дітей старшого дошкільного віку розроблено авторську програму «Петриківський дивограй». Також під час роботи за авторською програмою «Петриківський дивограй» використовувався робочий зошит, який містив різноманітні завдання та вправи творчого спрямування..

Використання робочого зошита на заняттях сприяє розвитку у дітей старшого дошкільного віку вихованню інтересу до регіональної культури, формуванню мистецьких навичок при опануванні петриківського розпису.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі реалізовано комплексний підхід до вирішення проблеми виховання інтересу до регіональної культури в дітей старшого дошкільного віку (на матеріалі художніх промислів).

Результати дослідження дають підстави до наступних висновків:

1. Обґрунтовано наукові підходи до дослідження феномену інтересу. Доведено, що інтерес розглядається філософами (В. Андрущенко, І. Бойко, Г. Гак та ін.) та соціологами (Н. Крилова, О. Семашко, К. Соколов та ін.) як, як увага особистості на певний суб'єкт. Також не існує єдиного підходу у дослідженнях психологів та педагогів. Так, Н. Бібік, Т. Дуткевич, Л. Карабаєва та ін. визначають інтерес як потужний механізм для здобуття нових знань.

Інтерес виступає як внутрішня мотивація, яка підштовхує особу активно взаємодіяти з оточуючим світом. Інтерес відображає ступінь зацікавленості і радості, що відчуває особа в процесі спілкування за певною діяльністю, предметом або темою.

Доведено, що інтерес може бути спрямованим на різноманітні сфери життя, включаючи навчання, творчість, спорт, науку або будь-яку іншу діяльність. Важливою особливістю інтересу є те, що він може виникати із задоволення, інтриги, цікавості або власного внутрішнього бажання розширити знання чи навички. Інтерес часто виступає як сильний каталізатор для самовдосконалення та розвитку, мотивуючи дитину вдосконалюватися в певній сфері або глибше досліджувати конкретні аспекти свого оточення.

2. Визначено сутність і зміст поняття «регіональна культура» у науковій літературі. Розкрито думки науковців В. Бойченко, Н. Гавриш, Н. Матвієнко та ін. щодо сутності поняття «регіональної культури». Обґрунтовано, що регіональну культуру розуміють унікальний набір традицій, мови, вірувань, звичаїв, мистецтва, архітектури та інших аспектів життя, що визначається існуванням певного регіону чи території. Це культурне спадщина і самобутність, яка виникає внаслідок взаємодії людей, їхніх історичних, географічних та соціокультурних умов.

Розкрито, що аспекти формування інтересу у наукових дослідженнях розглядаються в контексті активності та взаємопов'язані із самостійністю дошкільників. Отримані знання впливають на інтереси старших дошкільників, особливо коли це стосується власних, самостійно зроблених, відкриттів. Таким чином, розвиток інтересу та його ріст залежить від власної практично-дослідницької діяльності дитини.

3. Розкрито педагогічні можливості використання народних художніх промислів в роботі з дошкільниками з метою виховання у них інтересу до регіональної культури. Доведено, що використання народних художніх промислів у роботі з дошкільниками має значний потенціал для виховання інтересу до регіональної культури та розвитку різних аспектів їх особистості.

Використання художніх промислів в освітньому процесі є вагомим внеском у формування морально-естетичного світогляду дошкільників. Петриківський розпис представляє собою значний досвід розвитку як регіональної, так і національної культури, сприяючи залученню дітей до історичних джерел, вихованню патріотичних почуттів та розумінню національної приналежності.

Узагальнено, що використання народних художніх промислів у роботі з дошкільниками сприяє всебічному розвитку дітей в період дошкільного дитинства та формуванню позитивного ставлення до власної культурної спадщини.

4. Доведено, що найбільш ефективним методом виховання інтересу до регіональної культури є включення дітей у творчі заняття художніми промислами, що є потужним інструментом для вирішення завдань з формування патріотичних почуттів, національної гідності, гордості, самоповаги та самодостатності у дітей старшого дошкільного віку.

У методиці виховання інтересу до регіональної культури, зокрема, до занять петриківським розписом, виділено такі етапи:

1) Знайомство дітей із зразками народних художніх промислів, зокрема – петриківського розпису.

2) Ознайомлення з традиційними місцевими промислами Дніпропетровщини.

3) Створення дітьми декоративних виробів із творчим використанням отриманих знань.

Для дітей старшого дошкільного віку для реалізації запропонованої методики розроблено авторський робочий зошит «Петриківський дивограй», що відповідає запропонованій програмі. Робочий зошит містить різноманітні завдання та творчі вправи з петриківського розпису.

Робочий зошит розглядається нами як навчальне видання, спрямоване на творче вивчення матеріалу та формування практичних умінь, в тому числі й під час самостійної роботи тих, хто навчається.

Використання робочого зошита під час занять сприяло розвитку інтересу до регіональної культури та формуванню мистецьких навичок під час опанування петриківського розпису.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аль-Хамадані Н.Д. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку як пріоритетний напрямок сучасної національної освіти. URL: [http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/373/Visnuk%20,%20№%207\(296\),%20%202,%202015.pdf?s](http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/373/Visnuk%20,%20№%207(296),%20%202,%202015.pdf?s) (дата звернення: 07.05. 2023).
2. Анікіна Т. О. Регіоналізація як пріоритетний напрям модернізації сучасної освіти. URL: <http://bo0k.net/index.php?p=article&id=8201> (дата звернення: 07.03. 2023).
3. Базовий компонент дошкільної освіти України (нова редакція). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya> (дата звернення: 07.05. 2023).
4. Башли Н. Використання засобів мистецтва для формування першооснов багатокультурної освіти старших дошкільників (на прикладі творів бессарабських художників). URL : <http://dspace.idgu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/> (дата звернення: 20.02.2023).
5. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів. Київ : Наукова думка, 1997. 96 с.
6. Богущ А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посібник. Київ : Вища шк., 2003. 206 с.
7. Бойченко В.В. Ідея полікультурності у змісті національної освіти. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*. 2013. Вип. 177. № 3-4. С. 41-52.
8. Васильківська Н. Робочий зошит як засіб підвищення ефективності навчання у закладі вищої педагогічної освіти. Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна монографія / за ред. В. М. Чайки, О. І. Янкович. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. С. 60–70.

9. Вража О.І. Теоретичний аспект формування інтересу до регіональної культури у дітей старшого дошкільного віку. Наукові здобутки студентів з дошкільної та спеціальної освіти : збірник наукових і науково-методичних праць студентів до III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Дошкільна освіта : проблеми, пошуки, інновації» (11-12 травня 2023 р.) / упорядн. О. В. Ковшар, І. Є. Іншакова. Вип. 14. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. С. 48–50.

10. Гавриш Н., Крутій К. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. *Дошкільне виховання*. 2015. №8. С. 2–7.

11. Гарькава Т.А. Петриківський розпис: навчальний посібник. Дніпропетровськ, 2016, 120 с.

12. Головань Т. Пізнавальний інтерес як чинник підвищення ефективності процесу навчання. *Рідна школа*. 2014. № 6. С. 15–17.

13. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 375 с.

14. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К.Л. Крутій, О.О. Фунтікова. Запоріжжя : ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2010. 324 с.

15. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.

16. Жан Пиаже: теория, эксперименты, дискуссии: сборник статей / под ред. Л. Ф. Обуковой. 2001. 624 с.

17. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 27.02.2023).

18. Калуська Л. В. Дивокрай: вибрані дид.-метод. матер. у 2-х кн. для прац. дошк. заклад. Книга 1. Тернопіль, 2007. 320 с.

19. Карабаєва І. Формування пізнавальної спрямованості дошкільників на оточуючу дійсність. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/4632/1/> (дата звернення: 14.10.2022).

20. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис. Київ : Знання – Прес, 2006. 228 с.
21. Коберник О., Коберник Г. Активізація навчально-пізнавальної діяльності школярів. *Рідна школа*. 2009. №12. С. 55–60.
22. Коберник Г.І. Формування в молодших школярів інтересу до математики засобами народознавства : навч. посібник. Київ : Науковий світ, 2000. 62 с.
23. Кононенко С., Чінчой О. Дидактичний роздатковий матеріал для розвитку технічного кругозору учнів. *Наукові записки*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2005. Вип. 60. С. 211–214.
24. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Рад. шк., 1989. 608 с.
25. Кулінка Ю. С. Модернізація методичної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання на основі комп'ютерних технологій. *Управління якістю освіти : досвід та інновації* : колективна монографія / під заг. ред. Л. Л. Сушенцевої, Н. В. Житник. Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2014. С. 378–405.
26. Купрієнко В.І., Міхіна Н.О., Корінько І.Б. та ін. Петриківський первоцвіт : Методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 40 с.
27. Лаппо В. В. Формування у старших дошкільників ціннісного ставлення до рідного краю засобами етнокультури (на прикладі гуцульського етнорегіону): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 «Дошкільна педагогіка». Івано-Франківськ. 2008. 287 с.
28. Ликова І. О. Образотворча діяльність у дитячому садку: планування, конспекти занять, методичні рекомендації. Старша група. Харків: Веста: «Ранок», 2007. 208 с.
29. Лікарчук А. М. Навчальні завдання у зошитах з друкованою основою. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2021. №4. С. 11–118.

30. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів : монографія. Харків : Харк. держ. пед. ун. ім. Г. С. Сковороди : О.В.С., 2010. 164 с.

31. Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну: нав. посіб. 2-е видання. Київ: Слово, 2010. 172 с.

32. Магія петриківського розпису в культурній спадщині України : бібліогр. список / [уклад. С. Настенко ; ред. С. Чачко] ; Держ. б-ка України для юнацтва. Київ, 2017. 10 с.

33. Майорова І.Г. Використання робочих зошитів як засобу підвищення ефективності професійної підготовки: Метод. рекомендації. Донецьк: ІПО ІПП УМО 2012. 38с.

34. Майорова І. Г. Визначення та класифікація робочих зошитів. *Вісник післядипломної освіти*. 2011. № 4 (17). С.78–85.

35. Матвієнко С. І. Регіональна культура як засіб удосконалення фахової підготовки майбутніх вихователів. *Імідж сучасного педагога*. 2010. № 6-7 (105-106). С. 36–38.

36. Матвієнко С. І. Формування у дошкільників ціннісного ставлення до рідного краю. *Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки* : зб. наук. пр. : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 27 травня 2022 р.). Київ, 2022. С. 105–110.

37. Микуліна А. К. Методика навчання малюванню дітей дошкільного віку : методичні рекомендації з дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва» для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ступеня «Бакалавр». Мукачєво: МДУ, 2018. 105 с.

38. Москвичова Ю. Тематичні напрями й методологія сучасних досліджень регіональної культури України. [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21CO M=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Uk_mssh_2013_19\(2\)_52](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21CO M=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Uk_mssh_2013_19(2)_52) (дата звернення: 07.03. 2023).

39. Мурзіна І. Я. Феномен регіональної культури: буття та самосвідомість. https://static.freereferats.ru/_avtoreferats/01002615266.pdf (дата звернення: 07.03. 2023).

40. Нечволод Л. Інформативно-ілюстративна функція робочого зошита. *Педагогіка та психологія*. Зб. наук. праць. Харків : ХДПУ, 2020. Вип.12. С. 88–91.

41. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.

42. Островська М. Регіональна культура як структуроутворюючий елемент національної культури. *Культура і сучасність*. 2010. Вип. 2. С. 215–219.

43. Охріменко Н. П. Форми організації роботи щодо ознайомлення дошкільників з рідним краєм. *Сучасні реалії та перспективи розвитку освіти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 9 жовтня 2020 р)*. Дніпро: Міжнародний гуманітарний дослідницький центр. 2020. С. 32–34.

44. Петриківський розпис. Історія Петриківки від Нової Січі до 1970-х років. URL: <https://cutt.ly/VvV9Mhk> (дата звернення: 27.03.2023).

45. Печенко І. П. Соціалізація дітей в умовах сільських навчально-виховних комплексів : дис ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка». Київ. 2003. 208 с.

46. Половіна О. А. Дитина і мистецтво: сучасні аспекти поліхудожнього розвитку. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4577/1/O_Polovina_04_14_PI.pdf (дата звернення: 27.03.2023).

47. Програми розвитку дітей. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej> (дата звернення: 27.03.2023).

48. Русова С. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. / За ред. Є. І. Коваленко; Упоряд., передм., прим. Є. І. Коваленко, І. М. Пінчук. Київ : Либідь, 1997. Кн. 1. Київ : Либідь, 1997. 272 с.
49. Скоропад Л.А. Українські візерунки. Навчально-методичний посібник. Вінниця : ДНЗ № 75. 2015. 54 с.
50. Смолюк А. І. Розвиток духовного потенціалу дітей старшого дошкільного віку. URL : <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/248/6969/14511-1?inline=1> (дата звернення: 20.02.2023).
51. Теорія та методика дошкільної і початкової освіти: монографія / за заг. ред. О. В. Лобової, С. М. Кондратюк. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2023. 512 с.
52. Тлумачний словник сучасної української мови: Загальноживана лексика / за заг. ред. В. Калашника. Харків : ФОП Співак, 2009. 960 с.
53. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
54. Хрестоматія з дитячої психології навч.-метод. посіб. / уклад. Ю. О. Приходько, І. О. Лапченко, Л. Г. Боброва. Кам'янець-Подільський : Друкарня «Рута», 2017. 317 с.
55. Чернявська М. В. Зміст естетичного виховання дошкільників засобами образотворчого мистецтва як наукова проблема (друга половина ХХ століття). 2022. Вип. 36. С. 175–180.
56. Чуднівцев А.С. Петриківський розпис як феномен української художньої культури: дис ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 – теорія та історія культури Київ. 2019, 280 с.
57. Шабанова Ю.О. Філософія культури : підручник. Дніпро : ЛІРА, 2019. 240 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Репродукції картин М. Приймаченко, П. Хома, К. Білокур

Народний художник України Марія Примаченко

Народний художник - Катерина Білокур

Параска Хома - художниця з Івано-Франківщини

Картини художників Тетяна Пата та Марфи Тимченко

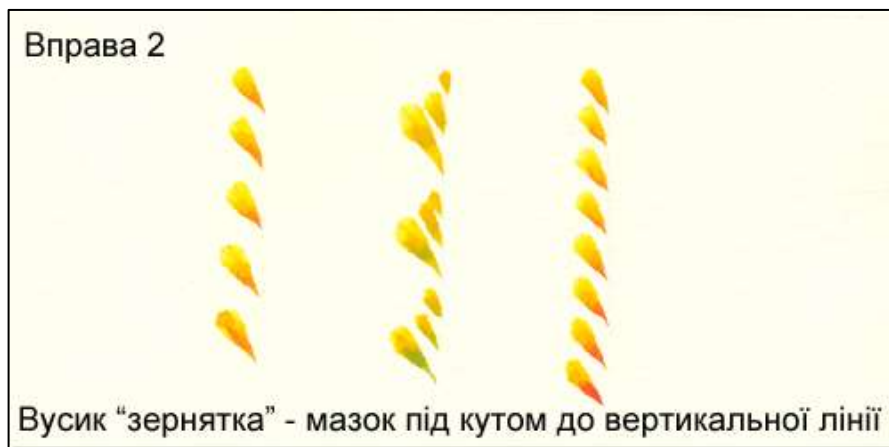

Тетяна Пата «Зозуля на калині»

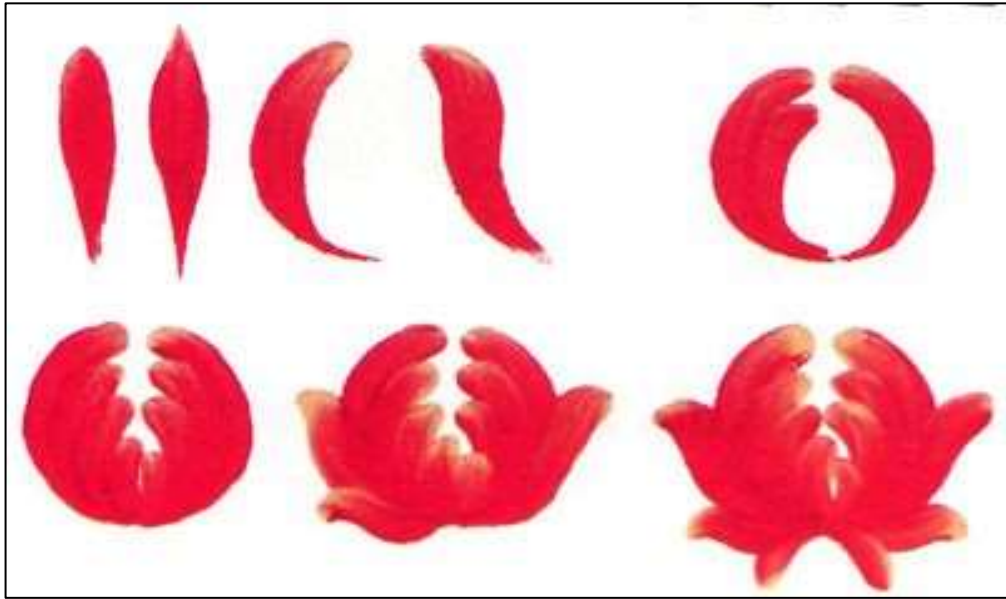
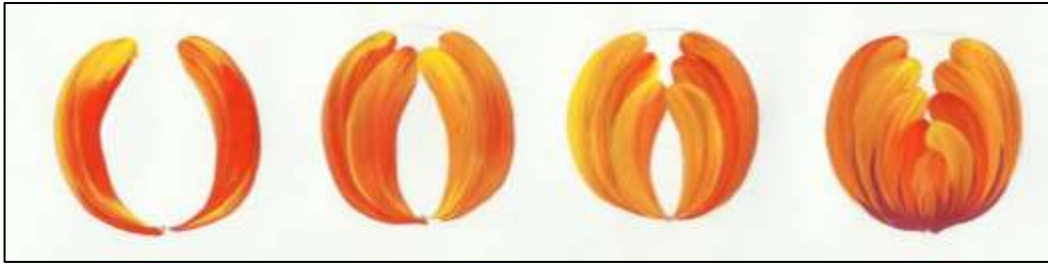

Марфи Тимченко «Спогади про дитинство»

Вправи
«зернятко», «кривеньке зернятко», «гребінчик», «горішок»
(«цибулька»), «перехідний мазок»

Вправа «Перехідний мазок»

**Бесіди на тему «Щастя зозулястої курочки»
за декоративними панно Олени Пишненко-Злиденної**

Відшуміли весняні паводки, відцвіли перші лугові квіти. У ранці на подвір'ї голосно лунало дзвінке «Ку-ку-рі-ку!». Красень півень повільно походжав по двору, згорда позираючи навколо. Поквоктували квочки, ніжно пищали курчата.

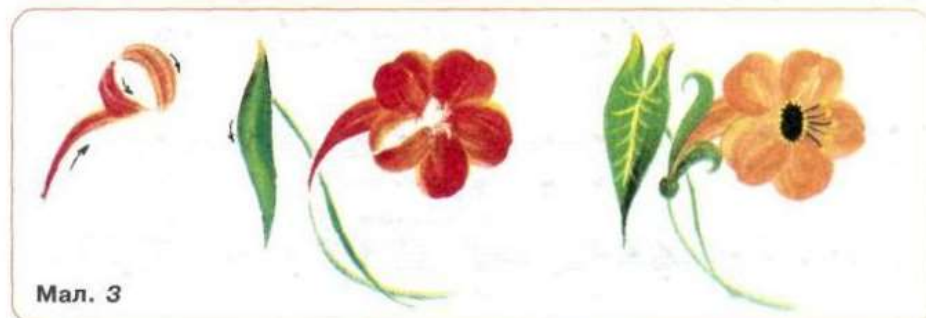
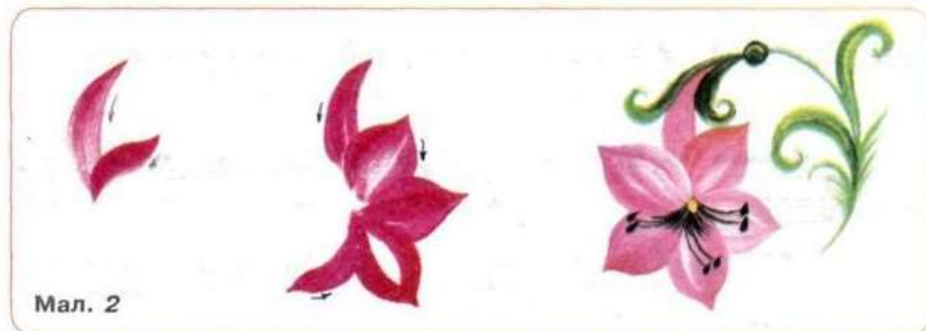
Зозуляста курочка довго не могла вибрати собі місце для гніздечка і нарешті таки вместилася висиджувати курчаток. Сиділа терпляче, нікуди не відлучаючись. Часто перевертала яйця з боку на бік, щоб рівномірно обігрівалися. А десь тижнів за два почала дедалі частіше заглядати під своє крило. Перевіряла, чи не пороздзьобували дітки ще свої шкаралупки-хатинки. ось, нарешті, одного дня почулося довгоочікуване «тук-тук». Маленькі мокрі курчатка, вилупившись з яйця, відразу намагалися зіп'ятися на свої тоненькі лапки. Було сонячно і тепло. Курчатка швидко обсохли і стали схожими на пухнасті жовті кульбабки. «Ку-ку-рі-ку!» – закричав на все горло Півень.

– У Зозулястої вилупилися курчата. «Ку-ку-рі-ку!» – сповіщав він усім радісну новину.

Почувши таку звістку, кури позбігалися, і зворушено спостерігали за малечєю. А курчаткам дуже кортіло швидше пізнати навколишній світ. Усе їм було цікаво: і зелена травичка, і квіточка, і кожна комашка. А одне маля забавку собі придумало: видерлося на листок соняха, і ну з'їжджати по ньому, як згірки, прямо мамі на спину. Та Зозуляста не сердилася на синочка, вона була сьогодні щаслива. Раптом десь здалеку почулося голосне нявчання. Зозуляста розчепірила крила й заквактала:

«Квок-квок-квок! Ховайтеся мерщій!» І всі курчатка кинулись до мами й зарилися в її тепле пір'ячко. А один пустун не послухався. Стоїть, пищить, дивується: «І чого це всі так сполохалися? чим це все скінчиться?» А ви як гадаєте, що трапилося далі?

Можете придумати, чим скінчилася казочка про маленьке неслухняне курчатко? А можете намалювати?

Курчатка (мал. 1). Намалювати таке маленьке курчатко дуже просто: спочатку треба намалювати дві пухнасті жовті кульки одна над одною тоненькими мазками кінчиком пензля в одному напрямку до центра, як квітку кульбаби чи нагідок. Потім, злегка вмочивши кінчик пензля в оранжеву фарбу, кількома вільними мазками малюємо щічку, крильця, хвостик та малесенький гребунець. За бажанням можна намалювати коротенькі штанці. Коричневою фарбою замальовуємо дзьобик і лапки. А щоб надати зображенню більшої виразності можна «оживити» крильця, хвостик і тільце коричневою фарбою легкими тонесенькими мазками.

Квіти (мал. 2) Квіти малюємо перехідним мазком, починаючи з трубчастого «горла». Після цього малюємо розетку пелюсток і доповнюємо тичинками на власний розсуд.

Друзі, скориставшись нашими порадами, намалюйте своє гарне, барвисте, квіткове, радісне літо.

Бесіда «Літо прийшло або Первісток» за декоративними панно Олени Пишненко-Злиденної

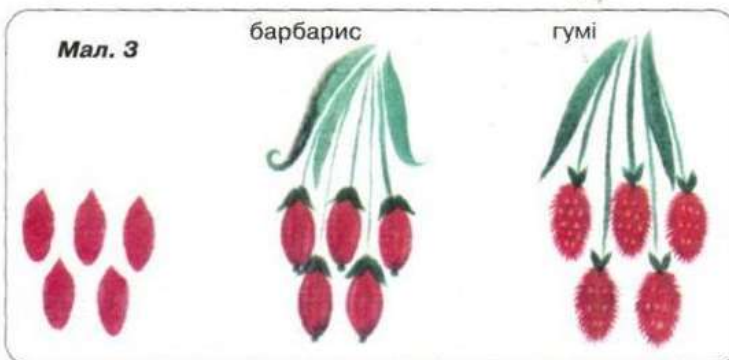
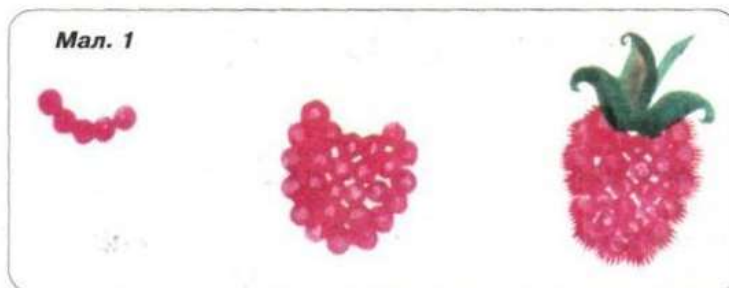
Ви не знаєте, чом це небо таке синє-синє, а хмарки по ньому пливуть такі білі-біленькі? Чом так раненько прокидається сонце, а коли настає йому час іти на спочинок, ну ніяк не хоче лягати в свою полум'яну колиску? Чому? Літо прийшло!

Повітря насичене пахощами квітів і ягід. Ось ховаються під листочком запашні суниці, а тут, наче сережки, звисають соковиті вишні, черешні і ще плоди маловідомої рослини – гумі. Он які вони гарні – довгасті, червоні ці ягідки. А малина! І смачні дивовижні кошики не перестають вражати майстерністю свого «плетіння». Гронами звисають ягоди смородини і порічок. Яке розмаїття форм і кольорів!

Голосно співають птахи. Пересвистуються вивільгі, кують невгамовні зозулі. В кущах над струмками заливаються солов'ї. Як ви гадаєте, з чим пов'язані літні клопоти птахів? Звичайно, кожне пташине сімейство (як і те, що в центрі панно) з нетерпінням чекає поповнення. Прислухаються люблячі матуся і татусь, чи не пролунає довгождане «тук-тук», яке сповістить про

появу на світ пташенят – маленьких, пухнастих, спочатку зовсім беспорядних, що так потребують батьківського піклування.

Уважно розгляньте панно. Серед барвистих квітів, ягід і кучерявого листя влаштували своє гніздечко казкові птахи. Подивіться, які вони гарні! Здогадайтеся: хто з них тато, а хто – мама? Сьогодні у них величезна радість. Яка? А хто поспішає привітати щасливих батьків? (Бджілка). На картині є ще одна жива істота (слимачок). Як

гадаєте, куди він прямує зараз?

А чи здогадалися ви, чому друга назва картини – «Первісток»? Кого називають первістком?

Спробуйте трохи пофантазувати, дивлячись на панно, і придумайте цікаву оповідку – гарну, мов теплий сонячний день.

Заняття «Декоративне малювання»

Ви вже нагуляли літніми стежинками? Ласували смачними гостинцями літа? Спостерігали, як ростуть листочки, як розкриваються квіточки, як бджілка збирає нектар? У природи безліч чудес і таємниць. Треба пильніше придивлятися, спостерігати...

Спробуйте намалювати те, що вам найбільше сподобалось, і тоді часточки літа залишаться з вами на папері.

Придивіться, як зображено на панно квіти, листя, ягоди, птахів... – легкими мазками петриківського розпису.

Розгляньте окремі елементи і постарайтеся упізнати ті, які ви вже вмієте малювати. А щоб відтворити решту, скористайтеся цими порадами:

Ягоди малини (мал. 1) можна легко намалювати, скориставшись маленьким патичком (зробити його можна навіть із сірника: попередньо знявши сірку і намотавши на нього трішки вати). Опушку на малині малюємо кінчиком тоненького пензлика.

Ягоди суниці (мал. 2) можна намалювати так само, як квітку-цибульку, – вільними перехідними мазками, тільки мазки слід класти щільно один до одного і не залишати просвітів. Для більшої подібності варто прикрасити ягоди жовтими або чорними зернятками.

Ви вже знаєте, як можна намалювати метелика, а зараз відшукайте на панно ще двох представників дрібної фауни. Чи впізнали ви їх? Спробуйте самі намалювати якогось жучка або бабку за допомогою характерних для петриківського розпису прийомів.

Дуже просто малюються ягоди ***гумі, кизилу або барбарису*** (мал. 3) – звичай одним мазком. Потім його можна прикрасити позовжніми прожилками або опушкою.

